

ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ
ОБЛАСТІ НА 2021- 2027 РОКИ

м.Кропивницький
2019 рік

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	1
I. ВСТУП	2
II. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021-2027 РОКИ.....	3
III. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ	10
IV. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, ЗА УМОВИ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021-2027 РОКИ.....	21
V. ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	39
VI. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ	48
VII. ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021-2027 РОКИ.....	51
VIII. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021- 2027 РОКИ	62
IX. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ.....	72
X. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021-2027 РОКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	76
XI. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ.....	80

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Стратегія-2027 - Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки
СЕО - Стратегічна екологічна оцінка
ДДП - документи державного планування
ЦСР - Цілі сталого розвитку України
ОМС – органи місцевого самоврядування
МСБ - малий та середній бізнес
ДП - державне підприємство
ПрАТ - приватне акціонерне товариство
ПАТ - публічне акціонерне товариство
ГМЗ - гідрометалургійний завод
АЗПСМ - амбулаторія загальної практики-сімейної медицини
ЦПМСД - центр первинної медико-санітарної допомоги
ДФРР - державний фонд регіонального розвитку
ЦНАП - центр надання адміністративних послуг
ОТГ - об'єднана територіальна громада
ВООЗ - Всесвітня організація охорони здоров'я
ПЗФ - природно-заповідний фонд
ТПВ - тверді побутові відходи
ГДК - гранично допустима концентрація
СЗЗ - санітарно-захисна зона
ЗС - зона спостереження

I. Вступ

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

З цією метою в процес планування регіонального розвитку впроваджено стратегічна екологічна оцінка (СЕО) документів державного планування (ДДП).

СЕО – це системний і запобіжний процес, що здійснюється з метою аналізу потенційного впливу на довкілля документів стратегічного характеру, а також з метою інтегрування результатів оцінки в процес прийняття рішень.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку планів і програм з метою забезпечення збалансованого (сталого) розвитку.

СЕО стратегій, планів і програм дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування. СЕО – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

В Україні створені передумови для імплементації процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки. З 12 жовтня 2018 року в Україні вступив в дію закон "Про стратегічну екологічну оцінку".

Одним з інструментів забезпечення збалансованості Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки (далі – Стратегія-2027) стало застосування в процесі її розроблення СЕО. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії -2027 підготовлено з урахуванням Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, затверджених наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10 серпня 2018 року №296 (із змінами).

Поєднання зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання регіону, із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме розвиток регіону, для якого є важливою якістю життя нинішнього та прийдешніх поколінь.

II. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021-2027 РОКИ

Проект Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки (далі – Стратегія-2027) розроблено відповідно до Закону України "Про засади державної регіональної політики", Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 932 (із змінами), Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, затвердженої наказом Мінрегіонбуду від 31 березня 2016 року № 79 (із змінами), а також з урахуванням положень Національної доповіді "Цілі Сталого Розвитку: Україна".

Стратегічне бачення: Кіровоградщина – зігрітий сонцем край у центрі України зі славними традиціями, багатими надрами, родючими чорноземами, талановитими і працьовитими людьми, де активно розвиваються аграрне виробництво, машинобудування у поєднанні з сучасними індустріями. Тут у пріоритеті: інноваційний розвиток, новітні технології, диверсифікована економіка, сприятливий бізнес-клімат, щасливі та активні люди, що живуть і працюють у комфортних умовах та безпечному довіллі. Це креативний регіон, який впевнено дивиться у майбутнє та адаптований до змін. Місце, де турбуються про людей – від народження, про довілля – у кожному куточку. Досягаємо сталого розвитку в усіх сферах життя.

Реалізація Стратегії-2027 здійснюватиметься через План заходів з реалізації Стратегії, який формується на основі визначених стратегічних і оперативних цілей, і реалізується у два етапи:

I-й етап – 2021-2023 роки;

II-й етап - 2024-2027 роки.

Для досягнення розвитку області до рівня, визначеного у стратегічному баченні, визначено 4 стратегічні цілі. Кожна з цих цілей конкретизується в оперативних цілях, реалізація яких буде забезпечуватися шляхом реалізації відповідних завдань, заходів і проектів регіонального розвитку.

Таблиця 1

Стратегічні й оперативні цілі та завдання Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки

Стратегічна ціль 1. "Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації"	
Оперативні цілі	Завдання
1	2
1.1. Створення сприятливого клімату для залучення інвестицій.	1.1.1. Поширення інформації про інвестиційну привабливість області та її територій, презентація їх потенціалу та інвестиційних проектів під час міжрегіональних та міжнародних заходів.
	1.1.2. Впровадження механізмів інвестиційного супроводу.
	1.1.3. Модернізація і подальший розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури та логістичного потенціалу.

1	2
1.2. Розвиток підприємництва – ключ до економічного зростання регіону	1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва 1.2.2. Удосконалення підготовки фахівців для малого бізнесу 1.2.3. Ресурсно-інформаційна підтримка розвитку малого та середнього підприємництва
1.3. Розвиток існуючих та створення нових високотехнологічних виробництв з урахуванням засад смарт-спеціалізації	1.3.1. Розвиток мережі індустріально-технологічних інституцій та кластерів. 1.3.2. Технологічне переоснащення та розширення діючих виробничих потужностей, введення в дію нових високотехнологічних виробництв. 1.3.3. Впровадження енергозберігаючих технологій, збільшення частки використання енергії, що виробляється з відновлювальних джерел та інших альтернативних видів палива
1.4. Розвиток ІТ-технологій та інновацій і впровадження їх у виробництво.	1.4.1. Стимулювання розвитку інноваційного потенціалу та інфраструктури інтелектуальних послуг. 1.4.2. Розвиток співпраці підприємств області з науковими установами і вищими навчальними закладами, зокрема щодо продукування нових наукових інноваційних розробок та впровадження їх у виробництво 1.4.3. Просування технологій Індустрії 4.0.
Стратегічна ціль 2. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	
2.1. Якісна освіта для всіх	2.1.1. Забезпечення доступної дошкільної освіти шляхом формування оптимальної мережі закладів дошкільної освіти, спроможної задовольняти освітні запити громадян. 2.1.2. Забезпечення доступності якісної шкільної освіти для всіх дітей і підлітків 2.1.3. Розвиток якісної професійної (професійно-технічної, фахової передвищої, вищої) освіти з урахуванням потреб регіонального ринку праці 2.1.4. Підтримка та розвиток творчого потенціалу дітей та молоді через систему позашкільної освіти. 2.1.5. Розвиток інклюзивної освіти
2.2. Міцне здоров'я – шлях до стабілізації демографічної ситуації.	2.2.1. Підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування з впровадженням інноваційних практик та засобів лікування у містах та сільській місцевості (з урахуванням потреб усіх груп населення) 2.2.2. Проведення профілактичних заходів з упередження захворюваності населення, формування у населення культури здорового способу життя та покращення репродуктивного здоров'я. 2.2.3. Розвиток спортивної та фізкультурно-оздоровчої інфраструктури, підтримка спорту та фізичної активності громадян.
2.3. Створення умов для підвищення добробуту населення.	2.3.1. Підвищення якості та доступності соціальних послуг для задоволення потреб соціально-вразливих категорій населення. 2.3.2. Створення умов для включення людей з особливими потребами в активне життя 2.3.3. Створення умов для соціального становлення молоді, всебічного захисту та розвитку дітей 2.3.4. Забезпечення гендерної рівності. 2.3.5. Збереження народних традицій і надбань, розвитку культурно-творчого потенціалу населення
Стратегічна ціль 3. "Сталий розвиток усіх територій"	
3.1. Впровадження інструментів ефективного адміністративного менеджменту.	3.1.1. Формування ефективної системи органів управління на місцевому рівні з урахуванням реформи адміністративно-територіального устрою 3.1.2. Підвищення якості та доступності адміністративних послуг. 3.1.3. Формування механізмів розвитку у населення лідерських якостей, мобілізації мешканців до вирішення місцевих проблем 3.1.4. Розвиток співробітництва громад

1	2
	<p>3.1.5. Покращення інструментів просторового планування</p> <p>3.1.6. Впровадження електронних і IT-сервісів в систему управління інфраструктурою життєдіяльності територій.</p>
<p>3.2. Стимулювання економічної активності, насамперед в перспективних для відповідних територій сферах господарської діяльності.</p>	<p>3.2.1. Розвиток альтернативної енергетики</p> <p>3.2.2. Розвиток органічного сільського господарства та виробництва продуктів харчування</p> <p>3.2.3. Розвиток сучасних форм самозайнятості та кооперації в аграрній та інших виробничих сферах;</p> <p>3.2.4. Покращення доступу агровиробників до ринків збуту</p> <p>3.2.5. Розвиток сільських територій з низькою щільністю населення та малих монофункціональних міст.</p>
<p>3.3. Розвиток логістичної та соціально-побутової інфраструктури територій</p>	<p>3.3.1. Підвищення доступності якісного побутового обслуговування населення, насамперед у сільській місцевості</p> <p>3.3.2. Розвиток місцевої дорожньо-транспортної інфраструктури та налагодження роботи комунального транспорту і сполучення між населеними пунктами. Розширення використання електротранспорту для пасажироперевезень та відповідної інфраструктури.</p> <p>3.3.3. Покращення стану рекреаційних зон та розвиток туристичних об'єктів, маршрутів, продуктів, розвиток туристичного маркетингу</p> <p>3.3.4. Розвиток сучасної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури.</p> <p>3.3.5. Забезпечення доступності якісних послуг з постачання якісної питної води та сучасних систем водовідведення, будівництва та реконструкції систем централізованого питного водопостачання та водовідведення, із застосуванням новітніх технологій та обладнання.</p> <p>3.3.6. Розбудова закладів дозвілля та культури</p> <p>3.3.7. Покращення умов проживання населення, розвиток житлового будівництва, зокрема доступного для молоді та інших соціально вразливих верств населення.</p> <p>3.3.8. Розвиток конкурентного середовища на ринку обслуговування житла</p> <p>3.3.9. Забезпечення пожежної та техногенної безпеки територій</p>
<p>Стратегічна ціль 4. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"</p>	
<p>4.1. Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття</p>	<p>4.1.1. Збереження і розвиток природно-заповідного фонду</p> <p>4.1.2. Збереження рослинного і тваринного світу</p>
<p>4.2. Зменшення екологічного навантаження на довкілля</p>	<p>4.1.3. Збільшення лісистості області</p> <p>4.2.1. Формування екологічної культури населення</p> <p>4.2.2. Створення ефективної системи моніторингу довкілля та управління екологічними ризиками</p> <p>4.2.3. Зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв</p> <p>4.2.4. Забезпечення відновлення та ефективного використання водних ресурсів, поліпшення їх якості із застосуванням інноваційних технологій та обладнання</p> <p>4.2.5. Поліпшення стану атмосферного повітря.</p> <p>4.2.6. Збереження якісного стану земель, відновлення деградованих і еродованих земель та ґрунтів</p>

Відповідно до **Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року** державна екологічна політика спрямована на досягнення таких стратегічних цілей:

Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва;

Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України;

Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України;

Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення;

Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Аналіз відповідності цілей Стратегії-2027 стратегічним цілям державної екологічної політики, визначених Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року (далі - стратегічні цілі державної екологічної політики), представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Аналіз відповідності
цілей Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки стратегічним
цілям державної екологічної політики визначених "Основними засадами (стратегії)
державної екологічної політики України на період до 2030 року"**

Стратегічні цілі державної екологічної політики	Стратегічні цілі Стратегії-2027:			
	"Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"
1	2	3	4	5
Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	+	++	+	++
Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	+	++	+	++
Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	+	+	+	++
Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх	+	++	+	++

1	2	3	4	5
впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення				
Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління	+	+	+	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

"++" - цілі Стратегії-2027 добре узгоджені з стратегічними цілями державної екологічної політики;

"+" - цілі Стратегії-2027 та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово узгоджуються, проте не узгоджені в стратегії. Необхідно тісніше пов'язати цілі на наступних етапах планування та/або на рівні заходів;

Стратегічна ціль 1. "Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації" полягає у створенні оптимальних умов для повного використання і нарощування наявного потенціалу та ефективного використання конкурентних переваг регіональної економіки. Аналіз показує, що цілі Стратегії-2027 та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово узгоджуються.

Стратегічна ціль 2. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення" передбачає виконання завдань і здійснення заходів щодо стабілізації демографічної ситуації в області, забезпечення рівного доступу до якісної освіти, послуг охорони здоров'я незалежно від місця проживання людей, підвищення матеріального добробуту населення. Отже вона добре узгоджується з 1, 2 та 4 стратегічними цілями державної екологічної політики. Зменшення негативного впливу від наявності в області родовищ урану та діяльності уранодобувних підприємств на здоров'я населення передбачається через прийняття і затвердження Державної цільової регіональної програми радіаційного і соціального захисту населення Кіровоградської області і міста Кропивницький.

Стратегічна ціль 3. "Сталий розвиток усіх територій" передбачає реалізацію комплексу заходів і проектів, спрямованих на усунення диспропорцій у розвитку населених пунктів у сільській і міській місцевості, розвитку соціально-дорожньої інфраструктури, модернізації житлово-комунального господарства і розвиток житлового будівництва. Напрямок узгоджується з усіма цілями державної екологічної політики. Для більш повного узгодження стратегічної цілі 3, зокрема, з цілями 1, 2, 3 та 4 державної екологічної політики доцільно додати, наприклад, проекти з стимулювання впровадження систем екологічного управління у підприємствах, стимулювання впровадження суб'єктами господарювання більш екологічно чистого, ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій.

Стратегічна ціль 4. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" визначає завдання і проекти щодо охорони навколишнього природного середовища, формування екологічної інфраструктури в області. Тому напрям принципово узгоджується з усіма стратегічними цілями державної екологічної політики.

Узгодженість стратегічних цілей Кіровоградської області з ключовими секторами економічного розвитку була також проаналізована. Позначка "х" використовується там, де присутня узгодженість, внесок або відповідний зв'язок.

Таблиця 3

**Узгодженість стратегічних цілей Кіровоградської області
з ключовими секторами економічного розвитку**

Сектори	Стратегічні цілі Стратегії-2027:			
	"Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації"	"Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення"	"Сталий розвиток усіх територій"	"Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури"
1	2	3	4	5
Економіка й торгівля	х	х	х	х
Промисловість та інфраструктура	х	х	х	х
Сільське, лісове господарство, харчова промисловість	х	х	х	х
Транспорт і дороги	х	х	х	х
Екологія і природні ресурси	х	х	х	х
Освіта й молодь	х	х	х	
Здоров'я, соціальний захист, сім'я й дитина		х	х	х
Культура й туризм	х	х	х	х
Обмін інформацією	х	х	х	х
Комунальне господарство	х	х	х	х
Територіальний розвиток, земля й кадастр	х	х	х	х

Стратегічні цілі та завдання Стратегії-2027 узгоджуються із Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року (проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 та адаптовані з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна") і відповідними завданнями щодо їх досягнення, у частині охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини, зокрема:

Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства:

Завдання 2.3. Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій;

Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови:

Завдання 6.1. Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання;

Завдання 6.2. Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання;

Завдання 6.3. Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення на державному та індивідуальному рівнях;

Завдання 6.4. Підвищити ефективність водокористування;

Завдання 6.5. Забезпечити впровадження інтегрованого управління водними ресурсами;

Ціль 7. Доступна та чиста енергія:

Завдання 7.2. Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів;

Завдання 7.3. Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок введення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел;

Завдання 7.4. Підвищити енергоефективність економіки;

Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура:

Завдання 9.1. Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка базується на використанні інноваційних технологій, у т. ч. екологічно чистих видів транспорту;

Завдання 9.2. Забезпечити розширення використання електротранспорту та відповідної мережі інфраструктури;

Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад:

Завдання 11.5. Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, шляхом використання інноваційних технологій;

Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво:

Завдання 12.4. Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв;

Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату:

Завдання 13.1. Обмежити викиди парникових газів в економіці;

Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші:

Завдання 15.1. Забезпечити збереження, відновлення та стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем;

Завдання 15.2. Сприяти сталому управлінню лісами;
 Завдання 15.3. Відновити деградовані землі та ґрунти з використанням інноваційних технологій.

III. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кіровоградщина – різноманітний і привабливий край, розташований у географічному центрі України між Дніпром та Південним Бугом, в південній частині придніпровської височини. Поверхня області являє собою підвищену хвилясту рівнину, розчленовану густою мережею річкових долин, ярів і балок. Пересічні висоти перебувають у межах 150-200 м над рівнем моря.

Кіровоградська область розташована в центральній частині України між р.Дніпро і р.Південний Буг і займає площу 24,6 тис кв. км (4,1% території України, 13-е місце серед областей).

На півночі Кіровоградська область межує з Черкаською областю, на північному сході – з Полтавською, на сході й південному сході – з Дніпропетровською, на півдні – з Миколаївською, на південному заході – з Одеською, на заході – з Вінницькою областями.

Відстань від м.Кропивницького до столиці, м.Києва залізницею – 392 км, автошляхом – 300 км.

1. Клімат і природні ресурси

Клімат області помірно-континентальний. Зима м'яка, з частими відлигами, а літо спекотне. У другій половині літа на території Кіровоградщини часто встановлюється антициклонний тип погоди з високими температурами повітря до + 38 °С та тривалими посухами. Клімату Кіровоградщини властиві і небезпечні явища погоди – такі, як сильні зливи, град, ожеледь, пилові бурі тощо. Нерідким явищем у степовій зоні є пилові або чорні бурі та суховії до 25 - 30 м/с, характерні для осінньо-літнього періоду, які завдають великих збитків господарству зменшенням або повною загибеллю врожаю.

Крім того, кліматичний прогноз ООН для територій Центральної України невтішний: до 2030 року середньорічна температура може зрости більше ніж на 0,5 °С, а кількість опадів – зменшиться на 14 мм/рік. Це може призвести до зміни господарського напрямлення регіону, суттєвої зміни промислового та демографічного профілю.

Водні ресурси. На території області налічується 1599 водотоків загальною довжиною 7233,6 км, з них: дві великі річки – Південний Буг і Дніпро та 8 середніх річок довжиною 784,5 км: Синюха, Велика Вись, Чорний Ташлик, Ятрань, Інгул, Тясмин, Інгулець, Висунь; 1589 малих річок довжиною 6318,4 км.

Майже 74% водотоків частково або повністю пересихають.

Більша частина області (65%) розміщена в межах басейну річки Південний Буг, інша (35%) – в басейні річки Дніпро.

Відрізок Дніпра, що протікає по території Кіровоградської області, перетворений на "штучні моря" – Кременчуцьке та Кам'янське водосховища. Загальна протяжність берегової лінії Кременчуцького водосховища в межах області складає – 100 км, з яких 35 км – абразійні береги, Кам'янського – 39,1 км, з яких – 9,8 км береги, що розмиваються.

Довжина р.Дніпро в межах області (по фарватеру) становить 68 км. Найбільші притоки – Інгулець, Тясмин.

Питні та технічні підземні води в Кіровоградській області для господарсько-питного і виробничо-технічного водопостачання розвідані на 38 ділянках, з яких експлуатуються 11. Сумарна кількість затверджених (балансових) запасів питних та технічних вод складає 225,7 тис.куб.м/добу.

Підземні мінеральні води області відносяться до типу радонових і використовуються для зовнішнього застосування у лікувальних цілях, розвідані на двох ділянках, кількість запасів складає 483 куб.м/добу. Петрівську ділянку експлуатує комунальне підприємство "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня", Олександрійське родовище не використовується.

13 районів області для питного водопостачання використовують підземні води, 8 районів користуються змішаним водопостачанням. Населення 6 міст забезпечується водою виключно із підземних джерел, 3 міста використовують поверхневі води, змішане водопостачання застосовується в трьох містах області.

Мінерально-сировинні ресурси

Кіровоградська область належить до одного з найбільш насичених мінеральними ресурсами регіонів України. На її території виявлено 32 види і налічується майже 300 родовищ різноманітних корисних копалин.

Надра області характеризуються наявністю ряду унікальних складових, перед усім для розвитку енергетики (уранові руди, буре вугілля, горючі сланці), чорної металургії (залізо, хром, нікель, кобальт), нерудних корисних копалин (каолін, трепел, графіт), декоративно-облицювальних і будівельних матеріалів.

Поряд із цим, недостатність комплексного використання наявних мінерально-сировинних ресурсів, їх переробки в області, наявність значного обсягу відходів і забруднюючих речовин від діяльності добувних підприємств, створюють додаткові обмеження у розвитку регіону.

Земельні ресурси. Земельний фонд Кіровоградської області складає 2458,8 тис.га (4,1% від території України), з них 2031,6 тис.га, або 82,6% займають сільськогосподарські угіддя.

У структурі сільськогосподарських угідь рілля становить 1764,5 тис.га (71,8%), багаторічні насадження – 25,4 тис.га (1%), пасовища та сіножаті – 242,4 тис.га (9,9%).

Землі населених пунктів становлять 227,9 тис.га, в тому числі 31,2 тис.га – землі 12 міст обласного та районного значення, 20,1 тис.га – землі 27 селищ та 176,6 тис.га – землі 991 сільських населених пунктів.

Структура земельного фонду регіону

Основні види земель та угідь	2017 рік	
	усього, тис. га	% від загальної площі території
1	2	3
Загальна територія	2458,8	100
у тому числі:		
Сільськогосподарські угіддя, з них:	2031,6	82,6
рілля	1764,5	71,8
перелоги	-	-
багаторічні насадження	25,4	1,0
сіножаті і пасовища	242,4	9,9
Ліси і інші лісовкриті площі	189,0	7,4
з них вкриті лісовою рослинністю	166,8	6,8
Забудовані землі	89,5	3,6
Відкриті заболочені землі	10,6	0,4
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	13,1	0,5
Інші землі	47,2	1,9
Усього земель (суша)	2382	96,9
Території, що покриті поверхневими водами	76,9	3,1

Розорюваність сільськогосподарських угідь області складає 85,3 %.

Лісові ресурси Кіровоградщини представлені 189,0 тис.га земель, з яких безпосередньо вкрито лісовою рослинністю 7,4% (в Україні – 15,9%).

Лісова рослинність представлена переважно широколистяними лісами. Фрагменти сосново-дубових лісів трапляються на борових терасах річок Дніпра і Тясмину. В загальній кількості переважають твердолистяні породи (дуб, ясен) – 93%, хвойні насадження – 7%.

Одним із найбільших лісних масивів є Чорний ліс, розташований на правому березі верхів'я р.Інгулець, та Нерубайський ліс.

Розвиток та охорону лісового господарства області забезпечують 8 державних лісгосподарських підприємств та 1 державна установа (ДСДЛЦ "Веселі Боковеньки"). В постійному користуванні державних лісгосподарських підприємств перебуває 129,2 тис.га земель лісгосподарського призначення, з яких безпосередньо вкрито лісовою рослинністю 110 тис.га.

Розташовані на території Кіровоградської області ліси виконують переважно екологічні функції як то водоохоронні, захисні, рекреаційні. Експлуатаційні ліси відсутні.

Разом з тим, на даний час понад 70% колишньої лісостепової частини області розорано. Враховуючи, що дві третини її території Кіровоградської області знаходяться у степовій зоні, де середньорічна кількість опадів становить лише 400-430 мм, великі амплітуди крайніх температур, висока фізіологічна сухість повітря, масове розорювання степів викликає прогресуючі процеси водної і вітрової ерозії.

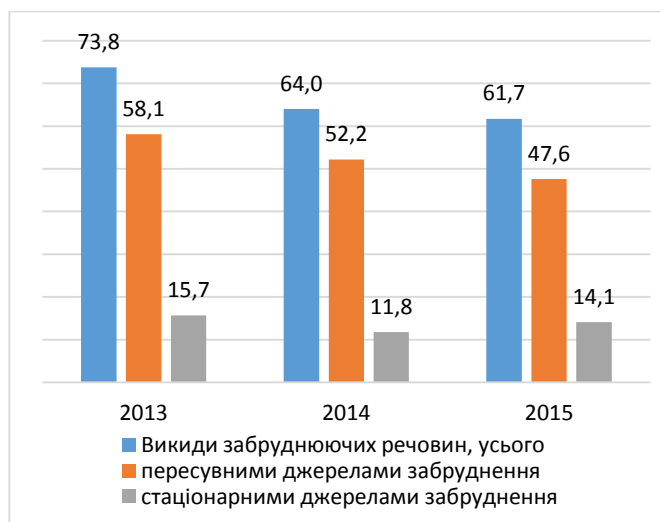
2. Екологічна ситуація

1) Стан атмосферного повітря

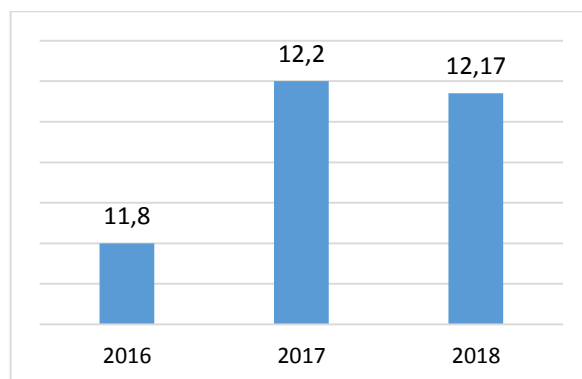
Обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел склали:

у 2017 році - 12,2 тис. т, що на 3,4 % більше порівняно з 2014 роком (11,8 тис т) та 2016 роком (11,8 тис. т), та майже на 15,9 % менше у відношенні до 2015 року (14,5 тис. т);

у 2018 році - 12,8 тис. т, що на 0,2 % менше, ніж у 2017 році.

Діаграма 1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря протягом 2014-2015 років, тис. т

Починаючи з 2016 року згідно Плану державних статистичних спостережень розрахунки щодо обсягів викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення не проводяться.

Діаграма 2. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря протягом 2016-2018 років, тис.т

Таким чином, у 2016 - 2018 роках спостерігається зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (майже на 2 тис. т) у відношенні до 2015 року, на що мало вплив зменшення обсягів промислового виробництва.

Серед найбільших забруднювачів атмосферного повітря в області є: підприємства переробної промисловості – 48% загального обсягу викидів, наземний і трубопровідний транспорт – 21,2% та добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 13,7%.

Основними забруднювачами атмосферного повітря у Кіровоградській області є підприємства:

енергетичного сектору – філії управління магістральних газопроводів "Черкаситрансгаз" ПАТ "Укртрансгаз" ЛВУМГ (с.мт Олександрівка), Кременчуцького ЛВУМГ КС "Задніпровська" (с.Павлівка, Світловодський район), Олександрівського ЛВУМГ, КС "Кіровоградська" (с.Мар'ївка, Компаніївський район);

металургії – ТОВ "Побужський феронікелевий комбінат" (Голованівський район), ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат" (с.мт Петрово),

добувної промисловості – ПП "Новоукраїнський гранітний кар'єр" (Новоукраїнський район);

переробної промисловості – ТОВ "Олександрійський цукровий завод" (Олександрійський район, ПрАТ "Кропивницький олійноекстракційний завод" (м.Кропивницький).

Кіровоградська область має значно менші обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел за 2018 рік порівняно із сусідніми областями.

Таблиця 5

Викиди забруднюючих речовин у атмосферу за регіонами у 2018 році

Регіони	Обсяги викидів:			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв.км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг
	тис.т	у % до 2017р.	у % до підсумку		
Україна	2508,3	97,0	100,0	4350,0	59,3
Вінницька	97,3	62,5	3,9	3673,7	62,1
Дніпропетровська	614,3	93,5	24,5	19244,1	190,9
Кіровоградська	12,2	99,7	0,5	494,8	12,8
Миколаївська	13,1	92,4	0,5	532,7	11,5
Одеська	37,4	126,4	1,5	1123,0	15,7
Полтавська	52,1	93,3	2,1	1814,1	37,1
Херсонська	12,4	129,1	0,5	434,6	11,9
Черкаська	57,9	57,9	2,3	2766,9	47,7

Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел на одну особу становлять від 12 до 14,5 кг, що суттєво менше порівняно із сусідніми областями.

Щільність викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел в області у розрахунку на кв.км становила від 0,5 до 0,6 т, тоді як у сусідніх областях вона була значно вищою (в Україні - 4,5 т).

2) Водопостачання та водокористування

Водозабезпеченість

Кіровоградська область є однією з найменш забезпечених місцевими водними ресурсами областей, їх запаси вдвічі менші, ніж в середньому в Україні.

Більша частина області (63%) розміщена в межах басейну річки Південний Буг, інша (37 %) – в басейні річки Дніпро.

Основні річки, які формують транзитний стік, значно віддалені від промислових центрів області, тому вода транспортується на значні відстані водогонами: Дніпро-Кіровоград (120 км), Синюха (Новоархангельськ) – Смоліно (38 км) та Карачунівське водосховище на р.Інгулець – Долинська (63 км).

Усунення територіальної і часової нерівномірності розподілу річного стоку здійснюється за допомогою 62 водосховищ (об'ємом 222,3 млн.куб.м) та 2788 ставками (загальним об'ємом – 246,5 млн.куб.м).

Водозабезпеченість на 1 людину місцевим стоком становить 0,9 тис.куб.м і в маловодні роки знижується до 0,2 тис.куб.м. В сусідніх областях

цей показник складає: Полтавська – 1,3 тис.куб.м, Черкаська – 1,3 тис.куб.м, Миколаївська – 0,5 тис.куб.м, Дніпропетровська – 0,3 тис.куб.м.

В області є населені пункти, що користуються привізною водою.

Водокористування

У 2018 році водокористувачами області забрано 163,7 млн. м³ води (на 35,5 млн.м³, або 17,8 % менше, ніж у 2017 році), з них: із поверхневих водних джерел – 146,78 млн. м³ та із підземних – 16,92 млн.м³.

Протягом 2018 року використано всього свіжої води 37,7 млн.м³, найбільше на виробничі потреби та на питні і санітарно-гігієнічні потреби.

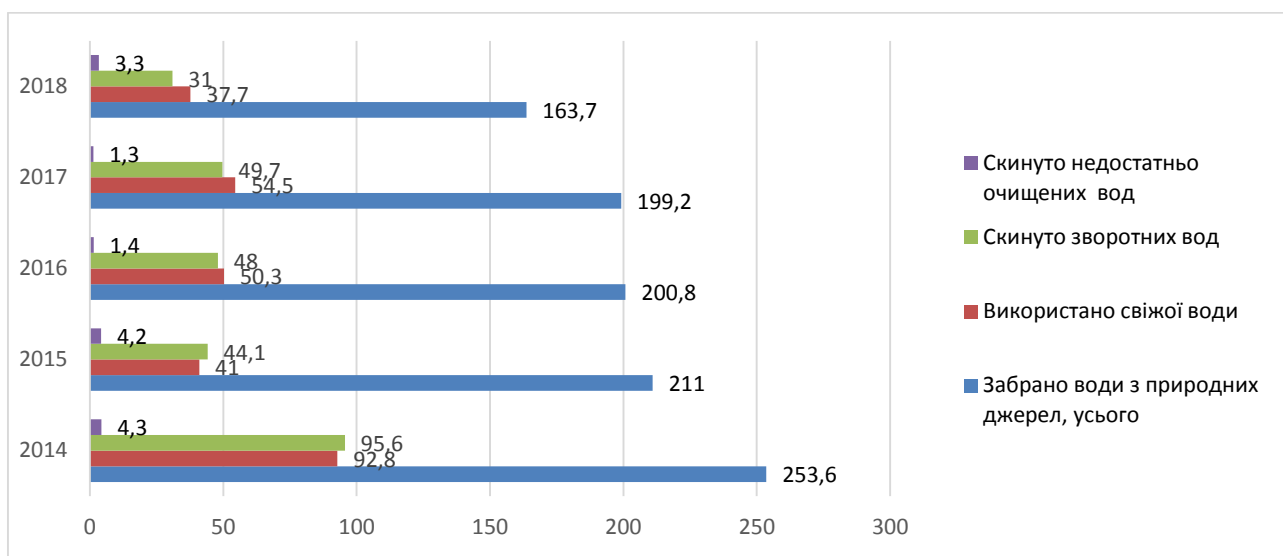
Таблиця 6

Основні показники водокористування в області
(за даними Державного агентства водних ресурсів України)

Показники	Одиниця виміру	Роки:				
		2014	2015	2016	2017	2018
Забрано води з природних джерел, усього	млн. м ³	253,6	211,0	200,8	199,2	163,7
Використано свіжої води, усього	млн. м ³	92,8	41,0	50,3	54,5	37,7
у тому числі на потреби:						
господарсько-питні	млн. м ³	19,3	18,5	18,9	19,0	18,4
виробничі	млн. м ³	15,0	21,0	29,9	33,7	16,3
сільськогосподарські	млн. м ³	2,4	0,1			
зрошення	млн. м ³	1,3	1,4	1,5	1,7	2,9
Втрати води при транспортуванні	млн. м ³	9,4	8,2	7,6	6,2	5,6
	% до забраної води	10,1	20,0	3,8	3,1	3,4
Скинуто зворотних вод, усього	млн. м ³	95,6	44,1	48,0	49,7	31,0
у тому числі:						
у підземні горизонти	млн. м ³	1,7	9,7	1,5	1,8	1,6
у поверхневі водні об'єкти	млн. м ³	90,0	30,3	42,0	43,7	24,9
Із скинутих у поверхневі водні об'єкти зворотних вод:						
нормативно очищені	млн. м ³	20,6	19,8	15,0	14,5	12,7
нормативно (умовно) чисті без очищення	млн. м ³	65,1	6,3	18,3	20,5	1,3
забруднені	млн. м ³	4,3	4,2	1,4	1,3	3,3

Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

За даними статистичної звітності 2-ТП (водгосп) у 2018 році на території області налічується 14 підприємств, які не забезпечили нормативної очистки вод. У поверхневі водні об'єкти відведено 24,8 млн.куб.м зворотних вод, з них нормативно очищених на очисних спорудах – 12,7 млн.куб.м, в тому числі пройшли повну біологічну очистку – 12,5 млн.куб.м, механічну – 0,2 млн.куб.м.

Діаграма 3. Обсяги забору, використання води з природних об'єктів та скидання зворотних вод, млн. куб.

3) Природні об'єкти та збереження біорізноманіття

В області налічується 223 природно-заповідні території та об'єкти, загальною площею 100,4 тис.га, з них 26 територій та об'єктів, площею 5,9 тис.га, мають статус загальнодержавного значення, решта (197 територій та об'єктів), площею 94,5 тис.га – місцевого значення, показник заповідності від загальної площі області становить 4,1 % (17 місце, в Україні – 6,6 %).

Таблиця 7

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01 січня 2019 року

№ з/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду:					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		кількість, од.	Площа, га	кількість, од.	Площа, га	кількість, од.	Площа, га
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Дендрологічні парки	1	109,0	-	-	1	109,0
2	Регіональні ландшафтні парки	-	-	2	77850,7	2	77850,7
3	Заказники – всього, в т.ч.:	21	5728,0	84	12818,9	104	18493,0
	Ландшафтні	7	3844,4	49	9818,5	56	13662,9
	Лісові	1	43,5	7	1102,1	8	1145,6
	Ботанічні	9	741,5	18	883,4	27	1262,6
	загально-зоологічні	1	27,0	3	220,3	4	247,3
	Орнітологічні	2	503,6	5	736,4	7	1240,0
	Гідрологічні	1	568,0	-	-	1	568,0
	Ентомологічні	-	-	1	4,3	1	4,3
4	Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	2	9,1	50	525,5	52	534,6
	Комплексні	1	7,1	7	128,2	8	135,3
	Ботанічні	-	-	28	331,5	28	331,5
	Гідрологічні	1	2,0	10	55,8	11	57,8
	Зоологічні	-	-	2	0,4	2	0,4
	Геологічні	-	-	3	9,5	3	9,5

1	2	3	4	5	6	7	8
5	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	2	63,7	6	107,8	8	171,5
6	Заповідні урочища	-	-	55	3192,8	55	3192,8
	Разом	26	5909,8	196	94492,4	223	100405,5

Тваринний та рослинний світ Кіровоградщини, незважаючи на значну господарську освоєність території області та фрагментацію природних біотопів, залишається відносно багатим. Цьому сприяє географічне положення даної території, яку з південного заходу на північний схід перетинає природна межа між Лісостепом і Степом.

В області проводиться робота із виявлення і збереження рідкісних видів рослин. Рішенням обласної ради від 08 червня 2018 року № 498 затверджено переліки видів тварин та рослин, занесених до Червоної книги України, які поширені на території Кіровоградської області (108 видів тварин та 65 видів рослин), та видів тварин та рослин, які підлягають особливій охороні на території Кіровоградської області (91 вид тварин та 95 видів судинних рослин). Інформація з цих переліків буде використовуватися для проведення досліджень території області на предмет заповідання.

У флорі Кіровоградщини виявлено 3 види рослин, занесених до Європейського червоного списку, і 73 види, занесених до Червоної книги України.

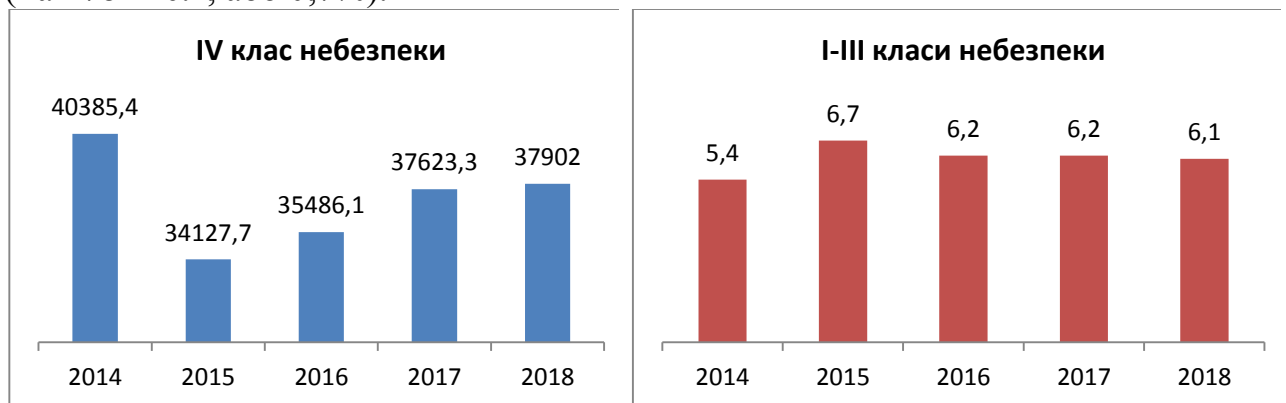
Заповідні території виділені у природоохоронних цілях з метою збереження природного різноманіття існуючих ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, а також для підтримки загального екологічного балансу та збереження фонового моніторингу довкілля.

4) Утворення та накопичення відходів

За статистичними даними в Кіровоградській області обсяг утворених відходів за 2018 рік становить 37,9 млн. т відходів, що на 0,7 % більше порівняно з 2017 роком.

Переважну їх частину становили відходи IV класу небезпеки (37,8 млн.т, або 99,9%) та 6,1 тис.т (0,1%) – відходи I-III класів небезпеки, проте, саме вони створюють ризики для здоров'я людей і навколишнього середовища.

У 2018 році порівняно з 2017 роком зменшились обсяги утворених відходів I-III класів небезпеки (на 85,7 т, або 1,4%), IV класу небезпеки - збільшились (на 278 тис.т, або 0,7%).

Діаграма 4 Динаміка утворення відходів I-IV класів небезпеки, тис.т

Найбільше утворилось відходів у підприємствах добувної промисловості 36,4 млн.т, що становить 96% від загального обсягу утворених відходів в області.

Станом на 01 січня 2019 року у сховищах організованого складування та на території підприємств області накопичено 516,7 млн.т відходів I-IV класів небезпеки, які потребують особливої уваги і є суттєвим чинником негативного впливу на навколишнє природне середовище області. Порівняно з 2017 роком їх обсяги збільшились на 108,2 млн.т, або на 26,5%.

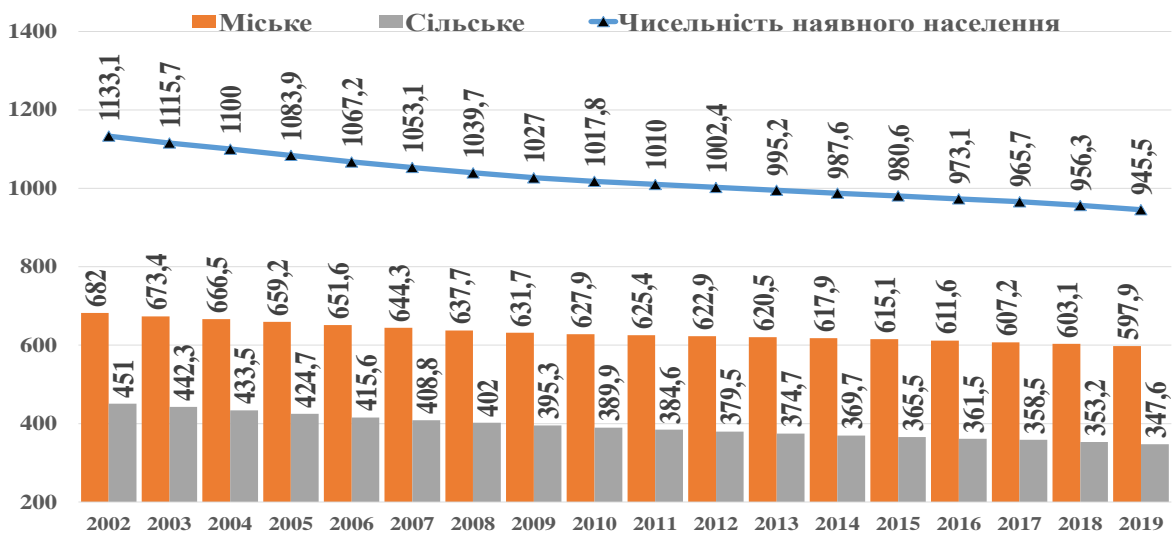
Видалення відходів у спеціально відведені місця чи об'єкти залишається основним методом перероблення відходів. Порівняно з 2017 роком його обсяги зменшились на 99 тис.т (на 0,3%) і частка від утворених відходів становила 94%. У 2018 році в області було утилізовано 1,9 млн.т відходів I-IV класів небезпеки, що на 26,7% більше порівняно з 2017 роком.

Обсяги спалених відходів порівняно з 2017 роком зменшились на 5,7% (на 1,6 тис.т). Основна кількість спалених відходів у 2018 році були відходи сільськогосподарського походження – 22,3 тис.т (88%).

3. Населення

Кіровоградська область є однією з найменш населених областей України. Щільність населення є дуже низькою (38,5 осіб на км²).

Чисельність наявного населення області, за оцінкою, на 01 січня 2019 року становила 945,5 тис.осіб, з них міське – 63,2% (597,9 тис. осіб), сільське – 36,8% (347,6 тис. осіб) (2,2% від загальної чисельності населення України).

Діаграма 5. Чисельність наявного населення області (за оцінкою) на 01 січня 2002–2019 років

За 2014-2018 роки населення області зменшилося (за оцінкою) на 35 тис. осіб, у тому числі в міських поселеннях – на 17,1 тис осіб, в сільській місцевості – на 17,9 тис. осіб. Зменшення чисельності населення пояснюється в першу чергу перевищенням кількості смертей над кількістю народжень.

Загальне демографічне навантаження у розрахунку на 1000 осіб у віці 16–59 років за останні п'ять років зросло на 42 особи.

4. Охорона здоров'я

Медичну допомогу населенню області надають 96 закладів охорони здоров'я, у тому числі: 37 лікарняних закладів; 10 диспансерів; 31 самостійний амбулаторно-поліклінічний заклад, 6 – стоматологічних поліклінік; 3 санаторії; 1 обласний територіальний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф; 2 станції переливання крові; 1 бюро МСЕК; 1 бюро СМЕ; 1 дитяче обласне патанатомічне бюро; 1 обласний центр здоров'я; 1 будинок дитини; 1 обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики; 171 лікарська амбулаторія та 424 ФАПів/ФП.

Таблиця 8

Мережа закладів охорони здоров'я в області

Показники	Роки:				
	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість лікарняних закладів, одиниць	54	54	51	51	48
Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, одиниць	274	275	273	277	262
Кількість лікарняних ліжок – всього, одиниць	8810	8705	8137	8072	8015
Кількість лікарняних ліжок - на 10 000 населення, одиниць	90,4	90,0	84,8	85,0	85,34

У рамках реформування галузі охорони здоров'я в області:

1) для надання первинної медико-санітарної допомоги в області організовано та забезпечено функціонування 26 центрів первинної медико-санітарної допомоги (далі – ЦПМСД), у складі яких на правах структурних підрозділів функціонує 170 лікарських амбулаторій, 454 ФАПи та 1 самостійна амбулаторія загальної практики-сімейної медицини (далі – АЗПСМ) у с-щі Гірниче м.Кропивницький. Ці лікувальні заклади забезпечені доступом до мережі Інтернет та підключені до електронної системи охорони здоров'я eHealth. Оснащеність комп'ютерною технікою в розрахунку на одного лікаря складає 72,3%. Охоплення населення декларуванням становить 64,1%. У підписанні декларацій приймали участь 532 лікарі, які працюють у закладах охорони здоров'я первинного рівня надання медичної допомоги населенню області. На одного лікаря припадає 1152 декларації;

2) запрацювало центральне диспетчерське управління Територіального медичного об'єднання "Центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф у Кіровоградській області". За кошти обласного бюджету придбано нове обладнання (навігатори, засоби зв'язку, комп'ютерну техніку), а також підключено автоматизовану систему управління службою та облаштовані автоматизовані робочі місця для диспетчерів.

Серед лікарів особи пенсійного віку становлять 33,4% від їх загальної чисельності (Україна – 24,5%), середнього медперсоналу – 11,7% (Україна – 12,9%).

Залишається вкрай недостатньою забезпеченість сільських лікарських дільниць лікарськими кадрами: на кінець 2018 року 15 сільських лікарських амбулаторій не мали жодної зайнятої посади лікаря (без стоматологів та зубних лікарів), ще у 16 амбулаторіях посади лікарів були зайняті тільки зовнішніми сумісниками.

Рівень укомплектованості штатних посад лікарів зайнятими посадами становить 86,1% і має тенденцію до зменшення.

Незважаючи на весь комплекс вжитих заходів у сфері охорони здоров'я області, значним залишається рівень захворюваності і смертності населення, у першу чергу на серцевосудинні захворювання, злоякісні новоутворення та зовнішні причини смерті.

Показник загальної смертності залишається високим, що значною мірою зумовлено постарінням населення. За 1991 рік загальний показник смертності становив 15,2‰, за 2017 рік та за 2018 рік – 16,3 на 1000 жителів (Україна – 14,5).

Аналіз структури смертності за причинами осіб працездатного віку показує, що:

- 30,3% від всіх смертей складають смерті від хвороб системи кровообігу;
- 22,0 % - смерть від нещасних випадків, отруєнь і травм, з них 31,0% складають самогубства та вбивства, 9,7% - травми, пов'язані з транспортними засобами, 22,5% - отруєння алкоголем;
- 16,4% - смерті від злоякісних новоутворень;
- 10,2% - від інфекційних захворювань, у тому числі: 2,9% - від туберкульозу, 5,7% - внаслідок хвороб зумовлених ВІЛ;
- 9,1% - від хвороб органів травлення;
- 4,6 % - від хвороб органів дихання;
- 7,4% - від інших причин.

Наявна мережа закладів з надання медичної допомоги населенню, їх оснащеність медичним обладнанням і технікою створюють потенційні умови для поліпшення якості надання медичних послуг, збереження стану здоров'я населення, призупинення негативних тенденцій у демографічній ситуації в області. Поряд із цим, недостатність оснащення сучасним медичним обладнанням лікувальних закладів II рівня надання медичної допомоги населенню, недостатня укомплектованість медичних закладів лікарськими кадрами, обмеженість їх фінансового забезпечення створюють потенційні перешкоди у розвитку регіону, у першу чергу людського потенціалу.

IV. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, ЗА УМОВИ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021-2027 РОКИ

СЕО охоплює аналіз ймовірного впливу на стан довкілля, умови життєдіяльності та здоров'я населення Кіровоградщини в результаті впровадження Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки. Тож об'єктом аналізу є стратегічні, оперативні цілі та завдання стратегії.

Досягнення стратегічної цілі 1. "Конкурентоспроможна інноваційно-спрямована економіка, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації" передбачається шляхом реалізації таких оперативних цілей:

- створення сприятливого клімату для залучення інвестицій;
- розвиток підприємництва – ключ до економічного зростання регіону;
- розвиток існуючих та створення нових високотехнологічних виробництв з урахуванням засад смарт-спеціалізації;
- розвиток ІТ-технологій та інновацій і впровадження їх у виробництво.

Оперативна ціль 1.1. "Створення сприятливого клімату для залучення інвестицій"

Оперативна ціль 1.1. скерована на створення умов щодо залучення інвестицій в економіку області. Комплексне втручання у сферу передбачається зосередити у двох взаємопов'язаних напрямках – покращання інвестиційної промоції регіону та розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури та логістичного потенціалу.

Динамічний розвиток регіону значною мірою залежить від належної оцінки наявного потенціалу та ефективного використання конкурентних переваг, здатності залучати інвестиції.

Успішна робота представників влади з інвесторами є запорукою формування сприятливого інвестиційного клімату регіону, одним із факторів залучення додаткових інвестиційних ресурсів у його розвиток.

Для створення сприятливого клімату для інвесторів в регіоні необхідно вжити комплекс організаційних та практичних заходів, зокрема таких, як:

- визначення найбільш інвестиційно-привабливих видів економічної діяльності на території кожної адміністративно-територіальної одиниці та їх актуалізація (не рідше 1 разу в рік);

- підготовка інвестиційних пропозицій із урахуванням визначених форм (Стандарт супроводу інвестора) та їх презентація, пропагування і розповсюдження серед потенційних інвесторів, через ЗМІ тощо;

- прийняття місцевих комплексних програм підвищення конкурентоспроможності територій та формування їх позитивного іміджу Україні і світі, забезпечення їх належного фінансування із залученням коштів місцевих бюджетів;

виготовлення і розповсюдження презентаційних матеріалів про потенціал територій, конкурентні переваги;

проведення презентаційно-іміджевих заходів або участь у презентаційно-іміджевих заходах регіонального, національного та іноземного рівнів (виставки, форуми, конференції, тощо);

визначення вільних земельних ділянок під реалізацію інвестиційних проектів, виготовлення на них землепорядної документації, підведення до них мереж необхідної інфраструктури;

підготовки і підвищення кваліфікації фахівців проектного менеджменту, взаємодії і роботою із інвесторами.

Очікувані результати:

створено умови для формування привабливого інвестиційного клімату;

залучено інвестиції в економіку області;

розроблено презентації області та проведено їх промоцію на різноманітних іміджевих заходах (форумах, "круглих столах", виставках тощо).

Оперативна ціль 1.2. "Розвиток підприємництва – ключ до економічного зростання регіону"

Потенціал підприємництва Кіровоградської області створює умови для регіонального розвитку, зокрема у сферах виробництва і реалізації продукції (товарів, послуг), наповненні місцевих бюджетів, зайнятості населення, у сфері соціального партнерства тощо.

У сфері малого і середнього бізнесу (далі - МСБ) області зареєстровано майже 36,5 тис. суб'єктів (або 99,9% від загальної кількості суб'єктів підприємництва), зайнято 136,8 тис. осіб (або 96,9% від загальної чисельності зайнятих працівників), забезпечується понад 90% загального обсягу реалізованої продукції, робіт і послуг (або 77,1 млрд. грн.).

Позитивний вплив на розвиток МСБ має комплекс заходів щодо підтримки підприємництва, у рамках реалізації Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва у Кіровоградській області, зокрема, це: фінансово-кредитна, інвестиційна, ресурсна та інформаційна підтримка, формування інфраструктури підтримки підприємництва. Протягом 2016-2018 років з місцевих бюджетів на фінансування видатків з підтримки підприємництва спрямовано майже 4,6 млн. грн.

У той же час, потенціал підприємництва в області використовується не повною мірою через обмеженість об'єктів інфраструктури та фінансової підтримки підприємництва у містах, районах та ОТГ області, відсутність ефективної взаємодії влади і бізнесу містах, районах та ОТГ щодо розв'язання поточних проблем МСБ; суб'єктами малого підприємництва, у тому числі мікропідприємництва, використовуються тіньові відносини в оплаті праці та використанні найманої праці (особливо у торгівлі, побутовому обслуговуванні населення, у сфері пасажирських перевезень тощо), що створює перешкоди для регіонального розвитку.

Для досягнення поставленої операційної цілі передбачається забезпечення розвитку інфраструктури підтримки підприємництва, удосконалення підготовки фахівців для малого бізнесу, ресурсне та інформаційне забезпечення МСБ.

Очікувані результати:

- розвиток об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва;
- створення сприятливих умов для започаткування нових та розвитку існуючих малих та середніх підприємств – місцевих товаровиробників;
- створення нових робочих місць;
- удосконалення фінансово-кредитної та інформаційно-консультативної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва;

Оперативна ціль 1.3. "Розвиток існуючих та створення нових високотехнологічних виробництв з урахуванням засад смарт-спеціалізації"

Світовий досвід свідчить, що у найбільш економічно розвинутих країнах світу саме інновації є вирішальною умовою забезпечення стабільного довгострокового економічного розвитку.

У той же час стан інноваційної діяльності в області як і в Україні характеризується недостатніми обсягами реалізованої інноваційної продукції, низьким рівнем інноваційної активності промислових підприємств та мізерним рівнем підприємницької активності в інноваційній сфері малого та середнього бізнесу.

Основними проблемами в інноваційній сфері залишаються низька сприйнятливість підприємницького сектору до інновацій та недостатня розвиненість інфраструктури здатної супроводжувати розробки від стадії ідеї до стадії впровадження, що обмежує зростання продуктивності праці, зниження енергоємності виробництва, не створює підґрунтя для модернізації та структурної перебудови економіки, не забезпечує її якісного оновлення.

Незначне впровадження у промислове виробництво нових високих технологій приводить до зниження конкурентоспроможності регіональної економіки, робить її неконкурентоспроможною через порівняно невисоку якість, а також енерговитратне та ресурсовитратне виробництво. Це зумовлює необхідність підтримки науково-інноваційного співробітництва, популяризації провадження наукової та винахідницької діяльності, посилення співпраці закладів освіти та наукових установ з реальним сектором економіки, залучення виробничих підприємств до участі в науково-технічних розробках.

Одним з інструментів розвитку інноваційно-інвестиційної економіки є індустріальні парки, які, як правило, пропонують підготовлені інвестиційні майданчики з усією необхідною інженерно-технічною та транспортною інфраструктурою.

Обґрунтована смарт-спеціалізація регіону здатна достатньо швидко активізувати якісні структурні економічні трансформації та підвищити конкурентоспроможність економіки регіону у національному та глобальному просторі. Крім цього, імплементація принципів смарт-спеціалізації при виборі пріоритетних сфер економічної діяльності в регіоні відкриває можливості

залучення коштів європейських структурних та інвестиційних фондів для стимулювання розвитку обраних сфер.

Операційна ціль 1.3. скерована на підвищення рівня впровадження нових високотехнологічних виробництв у галузях економіки та інноваційних систем розумних рішень (на основі принципів смарт-спеціалізації).

Втручання у сферу передбачено у 3-х напрямках:

розвиток мережі індустріально-технологічних інституцій та кластерів, технологічне переоснащення та розширення діючих виробничих потужностей, введення в дію нових високотехнологічних виробництв;

впровадження енергозберігаючих технологій, збільшення частки використання енергії, що виробляється з відновлювальних джерел та інших альтернативних видів палива

Очікувані результати:

нарощування обсягів промислового виробництва підприємствами області; залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій в розвиток регіональної економіки;

створення нових робочих місць;

підвищення рівня доходів населення;

впровадження нових технологій у регіоні;

розвиток видів економічної діяльності, які визначені смарт спеціалізацією регіону;

модернізація виробничих потужностей промислових підприємств, створення нових потенційно прибуткових, наукомістких та високотехнологічних промислових виробництв;

оптимізація структури промислового виробництва на базі розвитку тих видів діяльності, які здатні забезпечити підвищення експортного потенціалу економіки регіону;

підвищення конкурентоспроможності та розширення ринків збуту виробленої продукції та наданих послуг;

зменшення рівня енергоємності виробництва на основі розширення використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії, диверсифікації енергопостачання, оптимізації структури енергогенеруючих потужностей у промисловому виробництві.

Оперативна ціль 1.4. "Розвиток ІТ-технологій та інновацій і впровадження їх у виробництво"

Стан розвитку в області науки та інновацій створює певні передумови для регіонального розвитку.

Наукові дослідження і розробки в області здійснюють 15 організацій, з яких найбільше спеціалізуються в галузі технічних наук (53,3% від загальної кількості підприємств) та природних наук (40%), решта організацій працюють в галузі суспільних наук.

Кількість фахівців, які виконують наукові дослідження і розробки зросла на 10,5% порівняно з 2013 роком (дослідників - в 1,3 раза, докторів та кандидатів

наук - у 3 рази). У 2,5 раза зріс і обсяг фінансування на виконання наукових досліджень і розробок. В основному, це власні кошти підприємств.

Значну роль у промисловості відіграє і сфера інновацій та ІТ – технологій.

Найбільшою інноваційною активністю в області відзначаються підприємства металургії, машинобудування, харчової та добувної промисловості. У 2017 році питома вага інноваційно-активних підприємств цих галузей склала відповідно 57,1%, 30%, 24% та 33,3% в загальній кількості промислових підприємств (у 2015 році – 14,3%, 55,6%, 26,9% та 22,2% відповідно).

Проблемами області залишаються недостатній рівень використання сучасних інформаційних технологій і систем, обмеженість фінансового забезпечення на проведення науково-технічних досліджень і впровадження сучасних розробок, недосконалість зв'язків між наукою та виробництвом створює значні перешкоди для розвитку регіону.

Одним із завдань досягнення оперативної цілі у середньостроковій перспективі буде розвиток інноваційного потенціалу та інфраструктури інтелектуальних послуг; продовження співпраці підприємств області з науковими установами і вищими навчальними закладами.

Більш якісний прорив у розвитку промисловості можливий завдяки переходу на принципи та засади концепції "Індустрія 4.0". Її сутність полягає в оцифруванні всіх матеріальних активів та інтеграції в цифрові екосистеми та ланцюги доданої вартості країн-партнерів. "Індустрія 4.0" передбачає широкий спектр нових технологій, зокрема: використання елементів штучного інтелекту, машинне навчання, роботизацію та автоматичні системи, адитивне виробництво (3D-друк), технології віртуальної, доданої та змішаної реальності тощо.

Очікувані результати:

- реструктуризація промислового комплексу у напрямі збільшення частки високотехнологічних виробництв за рахунок упровадження науковотехнічних інновацій, енерго- та ресурсозберігаючих і наукоємних технологій;

- підтримка формування на основі наявних потужностей науководослідних та освітніх установ (закладів) міст інноваційної інфраструктури, зокрема утворення технопарків, індустріальних парків для підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності економіки міст;

- розвиток науково-інноваційного співробітництва державного та недержавного сектору науки, вищих навчальних закладів і наукових установ з реальним сектором економіки;

Досягнення стратегічної цілі 2. "Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення" передбачається шляхом реалізації таких оперативних цілей:

- якісна освіта для всіх;

- міцне здоров'я – шлях до стабілізації демографічної ситуації;

- створення умов для підвищення добробуту населення.

Оперативна ціль 2.1. "Якісна освіта для всіх"

На сучасному етапі розвитку суспільства, що характеризується змінами у всіх його сферах і соціальних інститутах, особливо гострими постають питання якісного навчання підростаючого покоління. Саме навченість дитини визнається оптимальним, проголошується головним критерієм якості освіти.

Основними проблемами у сфері розвитку освіти є:

мережа закладів дошкільної освіти не є оптимальною,

недостатність місць у закладах дошкільної освіти та їх перевантаження, що є порушенням санітарних норм і негативно впливає на якість надання освітніх послуг, на психологічний стан педагогів і вихованців, значно ускладнює контроль за життям та здоров'ям дітей під час здійснення освітнього процесу;

різний рівень фінансових можливостей місцевих бюджетів, який призвів до того, що діяльність більшості закладів позашкільної освіти фінансується лише на захищені статті;

зменшення кількості гуртків науково-технічного, туристсько-краєзнавчого, еколого-натуралістичного напрямків через відсутність технічного обладнання, туристичного спорядження, комп'ютерної техніки;

приміщення закладів позашкільної освіти потребують капітальних і поточних ремонтів;

відтік педагогічних працівників в закладах позашкільної освіти через низьку заробітну плату;

застаріла матеріально-технічна база навчально-виробничого процесу та стан соціально-побутової структури закладів професійно-технічної освіти;

диспропорція у кількості випускників за певними професіями та потребою їх на ринку праці області;

неможливість врахування особливостей технологічних процесів підприємств області у навчальних програмах з певних професій.

Основне завдання освітянської галузі - створити оптимальну мережу закладів дошкільної освіти, яка б реально враховувала освітні запити територіальних громад, забезпечувала ефективне використання фінансових, матеріально-технічних та кадрових ресурсів.

Забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на освіту, створення умов для рівного доступу кожної дитини до якісної освіти незалежно від стану її здоров'я – одне з пріоритетних стратегічних завдань.

Новий формат позашкільної освіти повинен бути зосереджений на конкретній дитині з її освітніми і психолого-фізіологічними потребами, адже це є запорукою успішного інтелектуального, творчого та фізичного розвитку молодого покоління області.

Ринок праці області має диспропорції щодо кількості робітників за професіями, які затребувані на сучасному виробництві. Впровадження нових технологій виробництва та обладнання змінюють вимоги роботодавців до компетентностей працівників.

Для ліквідації диспропорцій на ринку праці необхідно створити умови для отримання учнями якісної професійної освіти, яка забезпечить відповідність набутих ними компетенцій вимогам сучасного виробництва.

Очікувані результати:

розширено мережу закладів дошкільної освіти, додаткових дошкільних місць у кожному населеному пункті, де є відповідний контингент дітей;
забезпечено доступність до якісної дошкільної освіти;
створено рівні умови для доступності учнівської молоді до якісної загальної середньої освіти;
підвищена якість навчально-виховного процесу з урахуванням досягнень педагогічної науки та якості надання освітніх послуг;
налагоджено співпрацю між соціальними партнерами на ринку праці;
впроваджено у навчальний процес нові виробничі та педагогічні технології;
відкрито нові заклади позашкільної освіти в об'єднаних територіальних громадах, філії від діючих закладів, групи на базі закладів дошкільної, закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти;
поліпшено матеріально-технічну базу закладів позашкільної освіти;
створено рівні умови для доступності учнів з особливими освітніми потребами до якісної освіти.

Оперативна ціль 2.2. "Міцне здоров'я – шлях до стабілізації демографічної ситуації"

Основними проблемами у сфері охорони здоров'я є:

недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення лікувальних закладів як на первинному, так і на вторинному рівнях;
потреба значних фінансових вкладень, особливо для забезпечення відповідності лікарень інтенсивного лікування визначеним вимогам, в тому числі на закупівлю сучасного діагностичного та лікувального обладнання;
недостатній рівень ранньої діагностики хвороб серед сільських жителів;
недостатнє кадрове забезпечення закладів охорони здоров'я, в першу чергу сільської місцевості.

Для врегулювання цих проблем та надання якісних медичних послуг в області необхідно продовжити роботу щодо:

поліпшення матеріально-технічної бази лікувальних закладів як на первинному, так і на вторинному рівнях;
розбудови мережі сучасних багатопрофільних лікарень II та III рівня надання медичної допомоги;
підвищення якості діагностики та лікування хворих у відповідності до кваліфікаційних та європейських стандартів;
покращення кадрового забезпечення закладів охорони здоров'я, в першу чергу сільської місцевості, у т.ч. молодих спеціалістів, вирішення їх житлових проблем.

Одним із найважливіших завдань є збільшення активного періоду життя громадян шляхом забезпечення умов для повноцінного фізичного розвитку, популяризації фізичної культури та спорту і здорового способу життя.

Основними проблемами у сфері спорту та фізичної культури є:

Недостатньо розвинена мережа центрів фізичного здоров'я населення

"Спорт для всіх";

невідповідність найпростіших спортивних споруд області сучасним вимогам та відсутність спортивного обладнання і інвентарю для занять фізичною культурою і спортом;

недостатній рівень фінансового забезпечення для ефективного функціонування дитячо-юнацьких спортивних шкіл та закладів резервного спорту.

Очікувані результати:

поліпшення демографічної ситуації в регіоні, зниження смертності населення, збільшення середньої очікуваної тривалості життя;

зниження рівня захворюваності населення за найбільш поширеними хворобами;

зниження показників захворюваності на "соціальні хвороби" – туберкульоз, наркотична та алкогольна залежності;

забезпечення кадрами відповідного кваліфікаційного рівня закладів охорони здоров'я;

задоволення індивідуальних та суспільних потреб громадян у спортивній та фізкультурній підготовці;

розширення мережі центрів "Спорт для всіх";

забезпечення системної реабілітаційної та спортивної роботи з особами, які мають обмежені фізичні можливості

Оперативна ціль 2.3. "Створення умов для підвищення добробуту населення "

Соціальний захист. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі - ВООЗ), низька народжуваність і зниження смертності кардинально змінили демографічну ситуацію (значно зростає кількість людей похилого віку і скорочується частка дітей і молоді).

Люди похилого віку потребують соціальної підтримки. Виникнення різних труднощів у соціально-побутової, психологічної адаптації до нових умов життя диктує необхідність вироблення і реалізації специфічних підходів, форм і методів, особливих технологій соціальної роботи з такими людьми. Саме з цих причин проблеми надання соціальної допомоги особам похилого віку стали особливо актуальними.

Пріоритетом буде створення умов для розвитку мережі надавачів соціальних послуг для осіб похилого віку, у тому числі освітніх послуг, запровадження новітніх технологій у сфері догляду за особами похилого віку, підвищення стандартів геріатричних пансіонатів, збільшення кількості та різноманіття соціальних послуг для осіб похилого віку.

Важливим є також сприяння залученню осіб похилого віку до різних сфер суспільного життя, збільшення тривалості активних років життя на 10% (за методологією ВООЗ).

Забезпечення підтримки дітей, сім'ї та молоді. Сімейне виховання дає можливість забезпечити дитині нормальний фізичний, моральний, інтелектуальний та соціальний розвиток, дає змогу їй стати повноцінним членом

суспільства. Суспільні форми виховання не можуть замінити дитині сім'ю і це давно підтверджено практикою.

Забезпечення гендерної рівності. Гендерної рівності можна досягти тоді,

к

о Культурний простір. Позитивна динаміка економічного розвитку області можлива також і за умови нарощування діяльності та потенціалу у сфері туризму, культури, поліпшення соціально-дорожньої інфраструктури, підвищення професійного рівня представників туристичних агенств, закладів культури, об'єктів культурної спадщини тощо.

о

Очікувані результати:

л

о поліпшено соціальне та медичне обслуговування пенсіонерів та інвалідів;
в створено сприятливі умови і гарантії для реалізації права окремих пільгових категорій громадян на санаторно-курортне оздоровлення;

к

підвищення ролі сім'ї в суспільстві, рівня поінформованості населення з гендерних питань, попередження домашнього насильства та торгівлі людьми.

и

покращено якість надання послуг культури населенню регіону;

т

створено умови для творчого розвитку особистості;

а

забезпечено задоволення культурно-дозвіллевих, мистецьких, інформаційних та освітніх потреб населення;

ж

забезпечено підтримку та розвиток творчого потенціалу регіону

і

Досягнення стратегічної цілі 3. "Сталий розвиток усіх територій"

н

Передбачається шляхом реалізації таких оперативних цілей:

к

впровадження інструментів ефективного адміністративного менеджменту;

и

стимулювання економічної активності, насамперед в перспективних для відповідних територій сферах господарської діяльності;

м

розвиток логістичної та соціально-побутової інфраструктури територій.

а

Оперативна ціль 3.1. "Впровадження інструментів ефективного адміністративного менеджменту"

ь

Формування ефективної системи органів управління на місцевому рівні є важливим завданням в умовах реформи децентралізації влади, та в подальшому – зміни адміністративно-територіального устрою в Україні і області.

в

Важлива увага має бути зосереджена на:

н

налагодженні взаємодії місцевої влади і населення громади для визначення і вирішення найбільш актуальних проблем на відповідній території;

і

підбір і формування команди фахівців, які забезпечують реалізацію нововажень у всіх сферах діяльності, у першу чергу у бюджетній, інвестиційній, розвитку інфраструктури, освіти, надання медичних послуг тощо;

р

залучення активної частини територіальної громади і регіону (особливо молодь) до участі в громадських організаціях та будь яких інших діях на користь суспільства;

,

включення громадян у процес прийняття публічних рішень та організацію власного життєвого простору;

м

о

ж

п

впровадження міжмуніципального співробітництва територіальних громад. Згідно з даними реєстру договорів про співробітництво територіальних громад, який розміщено на сайті Міністерства розвитку громад та територій України (<http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/rozvytok-mistsevoho-samovryaduvannya/reustr/>) по Кіровоградській області станом на 01 жовтня 2019 року зареєстровано лише 9 таких договорів;

розроблення нової (внесення змін до наявної) сучасної містобудівної документації з метою розвитку і раціонального використання територій населених пунктів та територій поза межами населених пунктів, інженерно-транспортної інфраструктури; інвестиційної діяльності, яка відповідає діючому законодавству, державним стандартам та правилам, враховує державні, регіональні, громадські та приватні інтереси;

створення інфраструктури з надання адміністративних послуг, у тому числі і через створення центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП) або їх віддалених робочих місць чи філій. У кожній громаді потрібні доступні адміністративні послуги, а система їх надання має бути організована із застосуванням сучасних підходів, у т.ч. електронного урядування.

Проблеми, які перешкоджають впровадження електронних і ІТ сервісів в систему управління інфраструктурою життєдіяльності територій:

низькі показники якості доступу до мережі Інтернет у розрізі окремих міст і районів області;

нерівномірність забезпечення можливості доступу населення до електронних і ІТ-сервісів в систему управління інфраструктурою життєзабезпечення (цифрові медичні, освітянські, транспортні, логістичні та інші системи, системи громадської безпеки);

слаборозвинута інфраструктура інформатизації окремих територій області, відсутність мотивації ІТ-бізнесу для створення зазначеної інфраструктури в сільській місцевості;

недостатній рівень залучення ОТГ області до участі у процесах формування інформаційного суспільства, упровадження технологій е-демократії, у тому числі із залученням ресурсів міжнародних організацій;

нерозвиненість електронних послуг і ресурсів для громадян та організацій;

низький рівень інформаційної грамотності й готовності населення до використання електронних послуг.

Для розв'язання цих проблем планується створення належної інфраструктури та технічного забезпечення, що вимагає значних фінансових ресурсів і не може бути вирішено на регіональному рівні.

Прийняття Указу Президента України №558/2019 "Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг" надає можливість запровадження єдиного веб-порталу електронних послуг, де громадяни зможуть за допомогою електронного кабінету отримувати доступ до інформації щодо себе в держреєстрах (наприклад, про майно, землю, транспорт, податки і доходи) та пріоритетні електронні держпослуги.

Очікувані результати:

чіткий розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів, місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами центральних органів виконавчої влади щодо надання публічних послуг;

отримання жителями громад якісних та наближено до місця проживання соціальних, адміністративних та комунальних послуг;

підвищення ефективності використання бюджетних коштів, зростання дохідної частини місцевих бюджетів;

створення нових центрів надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування;

розширення переліку адміністративних послуг, що надаються в електронній формі;

збільшення підтримки міжмуніципального співробітництва через державний фонд регіонального розвитку;

розвиток інженерно-транспортної інфраструктури;

розвиток будівельної галузі та інвестиційної діяльності;

отримання громадянами рівного якісного доступу до послуг у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту тощо (через розвиток телекомунікаційного середовища та впровадження електронних сервісів у сфері освіти, охорони здоров'я та житлово-комунального господарства тощо);

залучення громадян до процесів прийняття та оцінювання управлінських рішень області шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій, впровадження та підтримка в актуальному стані на офіційних сайтах усіх місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування області електронних сервісів звернень громадян, обговорень проектів розпорядчих документів, бюджету і, формуванню електронних платформ громадських рад тощо.

Оперативна ціль 3.2. "Стимулювання економічної активності, насамперед в перспективних для відповідних територій сферах господарської діяльності"

Важливим пріоритетним завданням регіонального управління на сьогодні є створення сприятливого середовища для стимулювання економічної активності суб'єктів підприємницької діяльності задля забезпечення економічного зростання, створення робочих місць, відновлення конкурентоспроможності економіки, підвищення рівня життя населення.

Однією із базових галузей економіки області є сільське господарство. Галузь формує продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

Маючи значний потенціал, впроваджуючи сучасні технології і техніку, агропромисловий комплекс не в змозі забезпечити достатню зайнятість для сільського населення, що призводить до знелюднення сільських територій. Чисельність сільського населення зменшилась порівняно із 2001 роком на 103,5 тис. осіб, або на 22,9% і на 01 січня 2019 року становила 347,6 тис. осіб 36,8% від

загальної чисельності населення області. Це потребує пошуку додаткових можливостей зайнятості для жителів села, як у сільськогосподарському виробництві через його диверсифікацію, а також в інших секторах регіональної економіки.

Високий рівень монопрофільності, залежність міст від підприємств певної галузі, переважно, харчової промисловості є причиною високого рівня залежності від зовнішніх економічних чинників, кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринків.

Основними проблемами таких міст є:

висока ступінь залежності економіки міст, зайнятості міського населення від ринкових коливань;

залежність соціальної сфери від економічного стану містоутворюючих підприємств;

обмеженість залучення інвестицій у нові виробництва через відсутність інвестиційних майданчиків.

Розвиток сільських територій та малих монофункціональних міст є невід'ємною частиною Стратегії, що знайшло відображення в операційній цілі 3.2. "Стимулювання економічної активності, насамперед в перспективних для відповідних територій сферах господарської діяльності" та має забезпечуватись через здійснення таких завдань:

диверсифікація сільськогосподарського виробництва та розвиток альтернативних видів економічної діяльності у сільській місцевості;

диверсифікація економіки малих монопрофільних міст через розвиток переробної промисловості із використанням місцевої сировини;

стимулювання зайнятості населення в сільській місцевості та містах;

розвиток інфраструктури міст і сільських територій;

створення умов для стійкої мотивації до соціальної відповідальності бізнесу в аграрному секторі, суміжних секторах виробництва і сфері послуг;

промоція інвестиційних можливостей регіону та експортних можливостей підприємств.

Досягнення оперативної цілі має на меті зменшення диспропорції в економічному розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць області, зменшення ризиків залежності економіки від ситуації на зовнішніх ринках; перехід до ресурсозберігаючої та екологічнобезпечної моделі розвитку реального сектору економіки, збільшення доданої вартості аграрного виробництва, створення додаткових можливостей для збільшення доходів агровиробників та сільського населення, розвиток сільських територій та малих монофункціональних міст, створення умов для залучення інвестицій.

Очікувані результати:

збільшення обсягу виробництва валової продукції сільського господарства;
розвиток харчової промисловості;

підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва;

використання ресурсного потенціалу області для виробництва продукції з доданою вартістю;

збільшення споживання населенням області продуктів харчування вітчизняного виробництва;

розширення асортименту сільськогосподарського виробництва;

зростання мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сільській місцевості;

підвищення доходів сільських товаровиробників;

створення нових робочих місць в аграрному секторі;

зростання кількості самозайнятого населення у сільській місцевості області;

доступ сільгоспвиробників, особливо дрібних фермерських господарств, до фінансових ресурсів на вигідних для них умовах;

збільшення частки використання енергії, що виробляється з відновлювальних джерел та інших альтернативних видів палива

Оперативна ціль 3.3. "Розвиток логістичної та соціально-побутової інфраструктури територій"

Законом України "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії" встановлено державні соціальні гарантії щодо надання гарантованих обсягів побутового обслуговування населення.

Відповідно до статті 17 Закону України "Про захист прав споживачів" споживач має право на вільний вибір товарів і послуг у зручний для нього час.

На даний час значна кількість підприємств сфери побутового обслуговування розташована у районних центрах, що не дає можливості населенню, яке проживає у сільській місцевості, одержувати послуги за місцем проживання.

Мережа закладів побутового обслуговування населення у сільській місцевості не розвинена. Тільки у 53 сільських населених пунктах або 5,6% від їх загальної кількості функціонують об'єкти побутового обслуговування населення.

Проте, роль і значення побутових послуг активно зростає. Зміцнюється їх позиція на ринку послуг.

Туристично-рекреаційний потенціал Кіровоградщини унікальний своїм переплетінням різноманітних культур і традицій, поєднанням краси степового краю та героїчним минулим. Тут знаходяться унікальні пам'ятки природи, історії та культури, цілющі джерела та озера, що не залишать байдужим подорожуючого.

Разом з тим існують проблеми, пов'язані з розвитком туризму, а саме:

невідповідність об'єктів туристичної інфраструктури та туристичних послуг сучасним вимогам щодо технічної та функціональної якості;

недостатній рівень інформаційно-рекламного забезпечення, що спричиняє малообізнаність потенційних споживачів туристичного продукту Кіровоградщини та домінування виїзного туризму над внутрішнім;

недостатнє використання природно-рекреаційних та оздоровчо-лікувальних ресурсів для розвитку туристичної галузі.

Досягнення операційної цілі буде забезпечено через забезпечення: підтримки в належному стані об'єктів історико-культурної спадщини та розвиток інфраструктури туризму;

формування позитивного іміджу області, просування туристичних брендів та продуктів області;

розвиток активних видів туризму, сільського зеленого туризму та подієвого туризму.

Охорона нерухомої культурної спадщини залишається найбільш значним та проблемним напрямом діяльності у сфері культури, оскільки її об'єкти – будівлі, споруди, комплекси, а також території природно-заповідного фонду, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність – є найбільш вразливими щодо зовнішніх деструктивних впливів і досить часто потребують проведення ремонтно-реставраційних робіт.

Разом з тим існують проблеми, пов'язані з розвитком туризму, а саме:

невідповідність стану матеріально-технічної бази закладів галузі сучасним вимогам через обмежене фінансове забезпечення на утримання та розвиток галузі культури;

нестача бюджетних коштів на проведення паспортизації та інвентаризації пам'яток (об'єктів) культурної спадщини, що обумовлено відсутністю загальнодержавної програми з охорони культурної спадщини.

Забезпечення населення якісними житлово-комунальними послугами є одним з визначальних показників соціальної характеристики населених пунктів. Якісна вода є одним з найголовніших чинників впливу на здоров'я людини. Тому першочергова увага має бути зосереджена на створенні можливостей для ефективного водопостачання та водовідведення.

Централізованим водопостачанням в області забезпечені споживачі 12 міст (100%), 22 із 27 селищ міського типу (81,4%), 183 із 991 сільського населеного пункту (21,8%). Централізованим водовідведенням в області забезпечені споживачі: 11 із 12 міст (91,7%); 18 селищ міського типу (66,7% від їх загальної кількості); 6 сільських населених пунктів (0,6%).

Діяльність у сфері централізованого водопостачання та водовідведення в області здійснюють 95 суб'єктів господарювання різних форм власності. Найбільшим підприємством галузі є обласне комунальне виробниче підприємство "Дніпро-Кіровоград".

Станом на 01 січня 2019 року протяжність комунальних водопровідних мереж складає 2,9 тис.км комунальних каналізаційних мереж – 980,5 км, з яких знаходиться в аварійному та ветхому стані відповідно – 1,4 тис.км та 332,7 км.

Втрати води у водопровідних мережах підприємств водопровідно-каналізаційного господарства області до поданої води в мережі у 2018 році склали 31,7%.

Для вирішення проблеми передбачається проведення заміни обладнання систем водопостачання та водовідведення на менш енергоємне; реконструкції і

модернізації систем централізованого водопостачання та водовідведення із застосуванням новітніх технологій та обладнання

Станом на 01 січня 2019 року на обліку осіб, що потребують поліпшення житлових умов перебуває 7514 осіб.

Причинами виникнення проблемами є:

відсутність місцевих програм розвитку житлового будівництва;

недостатня робота органів місцевого самоврядування по формуванню житлового фонду соціального призначення на території області;

відсутність об'єктів для участі в програмі доступного житла, забудовники, продавці, управителі, замовники (далі - забудовники) яких відповідають встановленим критеріям;

високі ставки банківських кредитів та обмежені фінансові можливості громадян, які потребують поліпшення житлових умов,

відсутність видатків з державного бюджету на пільгове молодіжне кредитування.

На даний час понад 40% усіх пожеж на території області відбуваються у сільській місцевості, при цьому гинуть люди, завдаються значні збитки культурній спадщині, господарства несуть чималі втрати. Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади передбачають передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад.

Стан протипожежного захисту об'єктів відомчих організацій області (освіти, культури, охорони здоров'я, соціальної сфери) потребує суттєвого покращення.

У 284 будівлях та спорудах наявні порушення вимог пожежної безпеки, які можуть призвести до виникнення пожежі (відсутні пристрої блискавкозахисту). у 86 будівлях зазначені пристрої знаходяться у непрацездатному стані.

У 1379 об'єктів мають місце порушення, що призводять до швидкого поширення вогню (не проведено вогнезахисне оброблення дерев'яних конструкцій).

В 901 об'єкті неможливо своєчасно виявити пожежу до набуття нею значних розмірів (відсутні або перебувають у несправному стані системи протипожежного захисту).

Такий стан справ склався насамперед через недостатнє фінансування на виконання капітальних протипожежних заходів на об'єктах відомчих установ.

Щороку на водоймах області з різних причин трапляються випадки загибелі людей. Це має місце через:

не проведення обстеження та очищення акваторій дна водойм, відсутні акти водолазних обстежень дна акваторії пляжу, паспорти підводних частин та карти виміру глибин акваторій водоймищ, акти про усунення небезпечних для купання предметів з дна акваторії пляжу (водного об'єкта);

не забезпечення місць масового відпочинку на воді наочною агітацією з матеріалами щодо попередження нещасних випадків на воді;

не розгортання відомчих сезонних рятувальних постів, які повинні бути укомплектовані матросами-рятувальниками, забезпечено рятувальним майном рятувальних постів;

не укладаання угод на постійне та обов'язкове обслуговування аварійно-рятувальними службами згідно з вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 року № 763 "Про затвердження переліку суб'єктів господарювання, галузей та окремих територій, які підлягають постійному та обов'язковому аварійно-рятувальному обслуговуванню на договірній основі".

На території області розміщено 477 потенційно небезпечних об'єктів. Кіровоградська область є зоною можливого ризику виникнення аварій техногенного походження.

Створення матеріальних резервів є життєво необхідним, оскільки забезпечує матеріальну основу для оперативного проведення першочергових робіт із ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, забезпечення зниження матеріальних збитків та зменшення кількості можливих втрат населення.

На даний час на території області налічується 667 захисних споруд цивільного захисту, у яких укривається 221,6 тис. чол., що становить 23,1 % від загальної чисельності населення.

До повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування віднесено забезпечення цивільного захисту на відповідній території, що передбачає створення, використання, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту.

Очікувані результати:

- збільшення обсягів реалізованих послуг населенню;
- розвиток мережі об'єктів побутового обслуговування;
- підвищення якості надання населенню побутових послуг;
- збільшення кількості в'їзних туристів;
- підвищення якості регіонального туристичного продукту, зростання попиту на туристичні послуги;
- покращення технічного стану вулично-дорожньої мережі населених пунктів області;
- збільшено обсяг інвестицій в розвиток місцевої дорожньо-транспортної інфраструктури;
- зменшення непродуктивних витрат та втрат води;
- зменшення частки ветхих і аварійних інженерних мереж;
- збільшення обсягів житлового будівництва, зокрема доступного для молоді та інших соціально вразливих верств населення;
- збільшення кількості квартир (приміщень) житлового фонду соціального призначення в органах місцевого самоврядування;
- зменшення кількості об'єктів незавершеного житлового будівництва;
- покращення якості надання послуг з управління багатоквартирними будинками;
- зменшення часу прибуття пожежно-рятувальних підрозділів до місця виклику (пожежі, надзвичайної події тощо) на території сільської місцевості до 20 хвилин;

очищення території колишнього авіаційного полігону "Компаніївський" від вибухонебезпечних предметів;

покращення стану протипожежного захисту, попередження травм і загибелі людей в об'єктах соціальної сфери області (освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту) та приведено їх у належний протипожежний стан;

збільшення кількості офіційно визначених та приведених до вимог законодавства місць відпочинку населення на водних об'єктах;

зменшення кількості випадків загибелі людей на воді;

забезпечення захисту населення, територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;

приведення в належний стан існуючих та облаштування нових захисних споруд цивільного захисту.

Досягнення стратегічної цілі 4. "Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" передбачається шляхом реалізації таких оперативних цілей:

розвиток екомережі та збереження біорізноманіття

зменшення екологічного навантаження на довкілля

Оперативна ціль 4.1. "Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття"

Одним з показників соціально-економічного розвитку в сфері екології є відсоток заповідності території області (співвідношення площі природно-заповідного фонду до території області).

В області постійно ведеться цілеспрямована робота з підготовки та організації заходів з питань створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Проте є деякі проблеми, які стримують розвиток заповідної справи в області у практичному плані, зокрема: неузгодженість і недосконалість законодавства (земельного, лісового, природоохоронного та законодавства про місцеве самоврядування) у частині заповідної справи; відсутність фінансування на місцевому рівні та недостатнє фінансування на державному рівні для виконання заходів щодо створення нових об'єктів природно-заповідного фонду та охорони і утримання існуючих об'єктів ПЗФ; недосконалість та недостатня якість земельної кадастрової документації; великий відсоток розораності земель області.

Вирішення даних проблем потребує проведення низки заходів з активізації роботи в цьому напрямку як на місцевому так і на державному рівні.

Серед основних заходів виділяють такі як:

розроблення регіональних програм, направлених на розширення мережі природно-заповідного фонду, інтеграція положень програм у плани економічного та соціального розвитку області;

визначення природних територій, перспективних для подальшого заповідання та збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, їх обстеження та підготовка наукових обґрунтувань щодо створення нових об'єктів природно-заповідного фонду;

розширення наявних і створення нових територій та об'єктів природно-

заповідного фонду;

- виведення земель з інтенсивного використання, відновлення природного стану (ренатуралізація) територій, що зазнали антропогенного впливу;
- ведення кадастрів рослинного і тваринного світу;
- ведення кадастру територій природно-заповідного фонду;
- планування фінансування заходів за рахунок місцевих коштів.

Очікувані результати:

- припинення втрат біо– та ландшафтного різноманіття.
- створення цілісної та репрезентативної екомережі.
- забезпечення належного рівня утримання існуючих та створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
- винесення у натуру (на місцевості) територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Оперативна ціль 4.2. "Зменшення екологічного навантаження на довкілля"

Ціль скерована на зменшення рівня техногенного навантаження на навколишнє природне середовище (атмосферного повітря, земель і водойм) та вирішення екологічних проблем, які виникли через:

- високу концентрацію найбільш екологічно-небезпечних корисних копалин та підприємств із їх видобування (уранові шахти) на території області, радон;
- збільшення обсягів утворення відходів урізних галузях життєдіяльності людини, накопичення їх у місцях тимчасового зберігання;
- невжиття достатніх заходів із охорони навколишнього природного середовища, зокрема щодо рекультивациі земель тощо.

Важливими факторами, що можуть запобігти погіршенню екологічної ситуації є:

- формування екологічної культури мешканців області;
- формування ефективної системи управління екологічними ризиками;
- зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі новітніх технологій та виробництв

- зменшення обсягів скидання неочищених стічних вод, насамперед з використанням інноваційних технологій та обладнання з водоочищення;

- створення умов для поліпшення стану повітряного басейну за рахунок: впровадження екологічно безпечних технологій; підвищення ефективності роботи установок очистки газу; заміни морально та фізично застарілого обладнання; розвитку виробничих технологій, які б забезпечували мінімальні викиди;

- забезпечення раціонального, невиснажливого, ґрунтозахисного та екологічно безпечного землекористування в інтересах ефективного і сталого соціально- економічного розвитку області;

- комплексний науково обґрунтований підхід до процесів використання, збереження та відтворення родючості сільськогосподарських угідь, здійснення

збалансованих землемеліоративних і землеохоронних заходів з урахуванням особливостей природно–кліматичних зон.

Очікувані результати:

підвищено екологічну культуру населення;
 зменшено обсяги скидання неочищених стічних вод у водні об'єкти;
 збільшена лісистість області за рахунок територій, що внаслідок деградації землі вже не можуть використовуватися для сільськогосподарських робіт;
 затверджено Регіональний план управління відходами;
 запроваджено новітні технології, системи роздільного збору відходів, збудовано об'єкти поводження з відходами (заводи, установки, лінії з переробки та утилізації відходів);
 поліпшено систему управління промисловими та побутовими відходами;
 зменшено рівень забруднення територій населених пунктів побутовими відходами;
 зменшено кількість несанкціонованих сміттєзвалищ;
 зменшено викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря;
 впроваджено систему моніторингу (оперативний збір інформації та оцінка інформації про стан атмосферного повітря), що дасть можливість приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати контроль

V. ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кіровоградська область має досить високий показник антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище. Забруднюються повітря, води і ґрунти, збіднюється ландшафтне і біотичне різноманіття, що негативно впливає на живі організми. Природокористування у багатьох аспектах є нераціональним та екологічно незбалансованим.

Найгострішими проблемами в області є тривале забруднення поверхневих та підземних вод, повітря та земель внаслідок господарської діяльності, накопичення промислових та побутових відходів.

1. Забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств і автотранспорту

Кіровоградська область має розвинений промисловий потенціал, що зумовлює значне техногенне навантаження на навколишнє середовище.

Особливо актуальною є проблема забрудненості атмосферного повітря шкідливими викидами (оксиди вуглецю, оксиди азоту, сірчаного ангідриду та інші) промислових підприємств. Основними забруднювачами довкілля є підприємства добувної та переробної промисловості, транспорту та зв'язку.

На стан повітря у містах обласного значення (м.Кропивницький, Знам'янка, Олександрія і Світловодськ), в яких проживає майже половина усього населення Кіровоградщини, значний вплив має робота промислових підприємств та автотранспорт.

Протягом вже декілька років по м. Кропивницькому спостерігається перевищення гранично допустимої концентрації (ГДК) на рівні 1,3-1,9 по пилу, на рівні 1,0-1,3 - по формальдегіду. По м.Олександрії постійне перевищення ГДК

на рівні 1,1-1,7 по пилу, м. Світловодську - перевищення ГДК на рівні 1,3-1,7 по формальдегіду.

Основними проблемами забруднення атмосферного повітря області продовжують залишатися:

застарілі технології та устаткування, на базі яких функціонують підприємства, і які вже не в змозі забезпечити дотримання встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

великі обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від неорганізованих джерел, які сприяють значній загазованості житлових районів.

2. Недостатність забезпечення місцевими водними ресурсами, значна віддаленість основних річок (Дніпро, Синюха, Інгулець, Карачунівське водосховище) від промислових центрів області, нерівномірність розподілу ресурсів підземних вод в області, що створює додаткові обмеження у розвитку регіону.

За власним річковим стоком (без врахування транзитного), Кіровоградська область одна із найменш забезпечених в Україні. Відповідно до доповідей ООН, території, забезпеченні стоком менше ніж на 2 тис. м³/рік на 1 людину вважаються недостатньо забезпеченими водними ресурсами. Для Кіровоградської області цей показник складає 1.1 тис. м³/рік в середньоводний рік.

Характерним негативним явищем для області є те, що водні ресурси розподілені нерівномірно. Найбільша кількість водних ресурсів зосереджена в річках Південний Буг та Дніпро у прикордонних районах області, де потреба у воді незначна, а віддаленість від промислових центрів області не дає змоги їх використовувати.

Річковий стік регулюється 63 водосховищами, загальним об'ємом 233,03 млн.м³, площею водного дзеркала 9187 га, ставками в кількості 2787 загальним об'ємом 238 млн.м³, площею водного дзеркала 17,205 тис. га.

Наявні водні ресурси не забезпечують у повному обсязі потреби населення та галузей економіки, оскільки водні ресурси по території області розподілені нерівномірно. Покриття дефіциту водних ресурсів здійснюється шляхом забору води з річки Дніпро та її подачею в маловодні регіони.

3. Недостатній рівень забезпеченості населених пунктів області централізованим водопостачанням та не відповідність джерел питного водопостачання санітарним нормам.

Питне водопостачання області на 70 % забезпечується за рахунок поверхневих вод, які перекидаються із р. Дніпра водоводом Дніпро-Кіровоград. Якість води річки Дніпро є вирішальним чинником санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Тривожним фактом залишається те, що близько 4,5% сіл Кіровоградської області частково або повністю залежать від привозної води, і більше 75% не мають доступу до центрального водопостачання

Складна в регіоні ситуація з водопостачанням. До централізованого водопостачання має доступ лише 21,7% сільського і 73,8% міського населення (в Україні - 24,2% та 84,9% відповідно).

Важливий індикатор – показник відповідності санітарним нормам сільських джерел питного водопостачання, адже вода в містах набагато якісніша завдяки встановленим системам очистки. Ситуація у Кіровоградській області критична - лише 4,9% сільських джерел водопостачання відповідають санітарним нормам (в Україні - 7,6%). Ще гірша ситуація з комунальними джерелами питного водопостачання: загальний показник відповідності у Кіровоградській області становить лише 3,3% (в Україні - 4,6%).

4. Проблеми із якістю водних ресурсів

Природні води Кіровоградської області високомінералізовані, що призводить до підвищеного навантаження на очисні споруди. Але окрім цього, через сільськогосподарську направленість регіону, велику кількість несанкціонованих скидів забруднених вод, порушення водоохоронних заходів тощо, спостерігається високий рівень забруднення біогенними речовинами. Це явище посилюється в маловодні роки та в теплі періоди року, при посиленні випаровування із водних об'єктів. Майже в усіх водоймах регіону спостерігається явище "цвітіння води" - масового розмноження синьо-зелених водоростей у теплий період року. Сприятливі фактори для цього явища: низька швидкість течії, висока сонячна активність, висока концентрація біогенних речовин (лімітуючий фактор – концентрація фосфатів). Спостерігається збідніння та зміна видового складу берегової та водної флори і фауни. Періодично відбуваються замори риб.

Щодо рекреаційних водних ресурсів, необхідно відмітити відносну обмеженість кількості і якості об'єктів рекреації, їх поганий санітарний стан.

5. Досить високим залишається обсяг недостатньо очищених та забруднених вод, що скидаються у водні об'єкти.

В розрізі басейнів скид забруднених зворотних вод збільшився в басейні Південного Бугу з 0,57 млн. м³ до 0,59 млн.м³, а в басейні Дніпра - з 0,76 млн.м³ до 2,7 млн.м³.

До підприємств-забруднювачів, які постійно здійснюють скид забруднених зворотних вод, відносяться:

в басейні Південного Бугу - Смолінське ВКГ ОКВП "Дніпро-Кіровоград", КП "Мала Виска Водоканал", Новоукраїнське ЖКП, КП "Нілот" смт Добровеличківка, МКП "Міськводоканал" м. Бобринець;

в басейні Дніпра - Олександрійське ВКГ ОКВП "Дніпро-Кіровоград", Знам'янське ВКГ ОКВП "Дніпро-Кіровоград", КП "Оберіг-Аква" смт Олександрівка, КП "Знам'янська обласна бальнеологічна лікарня" Кіровоградської обласної ради.

У поверхневі водні об'єкти за 2018 рік відведено 24,9 млн.м³ зворотних вод, з них нормативно очищених на очисних спорудах - 12,7 млн.м³ (у 2017 році - 14,5 млн.м³).

Очевидна тенденція до зменшення кількості нормативно очищених стічних вод говорить про поступове зменшення потужностей очисних споруд, причиною чого є їх незадовільний технічний стан, та їх застарілість.

На даний час в області в аварійному та ветхому стані знаходяться: 47,6% - комунальних водопровідних мереж та 33,9% - комунальних каналізаційних мереж.

Втрати води у водопровідних мережах підприємств водопровідно-каналізаційного господарства області до поданої води в мережі у 2018 році склали 31,7%.

Пропускна спроможність очисних споруд перевищує обсяг стоків, які надходять на очищення і використовуються у середньому по області на 35% до встановленої потужності, що зумовлює непродуктивні витрати паливно-енергетичних ресурсів та збільшення собівартості послуг.

Централізованими системами водовідведення забезпечено: міське населення області - на 74,3% (в Україні – 73%), сільське населення – лише на 0,8% (в Україні – 4,1%).

Зволікання з введенням в дію оновлених систем централізованого водопостачання, каналізації та очистки стоків в населених пунктах області разом з негативними екологічними наслідками може надзвичайно ускладнити і санітарно-епідеміологічну ситуацію в регіоні.

6. Незадовільний стан ґрунтів. Деградація земель та опустелювання

Земельний фонд Кіровоградської області складає 2458,8 тис.га (4,1% від території України), з них 2031,6 тис.га або 82,6% займають сільськогосподарські угіддя.

Сільськогосподарська освоєність Кіровоградщини – надзвичайно висока. Так, якщо освоєність країн Європи складає в середньому 53-65 %, України – понад 70 %, то в Кіровоградській області цей показник досяг 82,8 %. Наслідком цього є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області. Крім того, надмірне навантаження на земельні угіддя спричинило активізацію розвитку негативних процесів, серед яких особливої сили набули ерозійні. До такого стану призвело нехтування питаннями екологічної придатності земель для використання певних сільськогосподарських культур, зокрема необґрунтоване збільшення площ просапних культур. У деяких районах Кіровоградщини розораність сільськогосподарських угідь сягнула понад 90 %. Крім того, через ерозійні процеси площа ярів перевищує 3,5 тис. га, а площа деградованих та малопродуктивних земель склала 270 тис. га.

Починаючи з 1993 року, у ґрунтах України на 75 % від площі сільськогосподарських угідь склався негативний баланс гумусу, який у 2-3 рази перевищує допустиму норму. Як і в інших областях України, у Кіровоградській області процес втрати гумусності прогресує.

На сьогодні структура орного шару значно зруйнована, що негативно позначається на водно-фізичних властивостях, повітряному режимові, викликає самочинне ущільнення поверхневого шару, утворення кірки після дощів. З цієї причини різко знижується запас продуктивної вологи та водопроникність

ґрунтів, що призводить до активізації процесів ерозії. Ситуація, яка склалася, зумовлена головним чином тим, що протягом багатьох десятиріч екстенсивне використання земельних угідь, і особливо ріллі, не компенсувалося рівнозначними заходами щодо відтворення ґрунтів.

У цьому полягає головна причина низької ефективності засобів, які застосовуються з метою інтенсифікації землеробства, а комплекс деградаційних процесів виснажує ґрунтові виробничі ресурси, знижує врожаї сільськогосподарських культур. Найбільших збитків ґрунтам завдають водна та вітрова ерозії, безповоротні втрати гумусу та поживних речовин, засолення та закислення ґрунтів, висушування та перезволоження, в т. ч. заболочування, забруднення промисловими відходами та викидами, отрутохімікатами.

Антропогенний вплив на довкілля постійно зростає і досягнув критичних значень, що позначилося на стані ґрунтового покриву. Погіршуються фізичні, хімічні й біологічні властивості ґрунтів, зростають площі деградованих земель, забруднених атмосферними викидами й стічними водами, хімічними речовинами та радіонуклідами.

Станом на 01 січня 2019 року площа порушених земель Кіровоградської області склала 4,8 тис га, відпрацьованих – 0,7 тис. га. Слід зазначити, що для розв'язання проблеми рекультивації земель необхідні значні кошти та без фінансової підтримки з боку держави вирішити цю проблему самостійно область на даному етапі не має можливості.

7. Проблеми природно-заповідного фонду та біорізноманіття

Природні території, сприятливі для відтворення дикої фауни і флори, є території природно-заповідного фонду, загальна площа яких у Кіровоградській області складає 101,3 тис.га, що становить 4,1% від загальної території області.

Для збільшення показника заповідності на 1% необхідно надати статус природно-заповідних територій угіддям площею 25 тис. га, тобто треба заповісти ще 74 тис га. В області великий відсоток територій, які використовуються в сільському господарстві, та високий рівень розораності земель, що ускладнює проведення роботи у цьому напрямку, а також проведення пошуку, створення нових та розширення існуючих територій ПЗФ.

Обмеження, які передбачені на заповідних територіях, ускладнюють процес надання погоджень щодо створення нових або розширення існуючих заповідних територій.

Крім того, є деякі проблеми, які стримують розвиток заповідної справи в області у практичному плані:

- неузгодженість і недосконалість законодавства (земельного, лісового, природоохоронного та законодавства про місцеве самоврядування) у частині заповідної справи;

- відсутність механізмів економічного стимулювання для створення нових об'єктів ПЗФ та відшкодування збитків землекористувачам, а також механізму викупу земельних ділянок для заповідання;

- передача під охорону територій та об'єктів ПЗФ;

- винесення меж в натуру вже існуючих територій та об'єктів ПЗФ;

відсутність фінансування на місцевому рівні та недостатнє фінансування на державному рівні для виконання заходів щодо створення нових об'єктів ПЗФ та охорони і утримання існуючих об'єктів ПЗФ.

Основною загрозою для біологічного та ландшафтного біорізноманіття є антропогенна діяльність. Найзначнішим на сьогодні є скорочення ареалів існування. До цього призводить знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин, їх фрагментації та деградації (включаючи забруднення), у глобальній зміні клімату, екологічно незбалансованій експлуатації, поширенні чужерідних видів, розповсюдженні хвороб та шкідників.

Внаслідок необґрунтованого розорювання земель, вирубки лісів, осушення чи обводнення території, промислового, житлового та дачного будівництва відбувається знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є обов'язковою умовою сталого (збалансованого) розвитку.

8. Підтоплення земель і населених пунктів регіону

Підтоплення є одним із найбільш розповсюджених сучасних геологічних процесів, що розвивається як у природних умовах, так і під впливом техногенних чинників. Останні часто мають визначальне значення, особливо як наслідок проведення водогосподарських заходів (наявність іригаційних систем, водосховищ, каналів, втрат з комунікацій тощо). Польові обстеження зафіксували збільшення площі підтоплення на території області на 0,003 тис.кв.км.

На території області розвивається на площі 0,06 тис.кв.км, ураженість складає 0,24 % від території області. Підтоплення, обумовлене зниженням дренажної здатності річок і балок, характерне для сходу, південного сходу та заходу області (найбільше потерпають Олександрійський, Долинський, Бобринецький, Гайворонський райони), які мають рівнинний рельєф та слабке ерозійно-долинне розчленування.

Підтоплення відмічається в межах 17 районів області, підтопленим є 51 населений пункт. Від підтоплення потерпають міста Долинська, Кропивницький, Світловодськ, де воно має переважно локальний прояв у межах долиноподібних понижень рельєфу. Під впливом підпору Кременчуцького водосховища на площі до 10-15 кв.км підтоплення має техногенний характер.

9. Поводженням з промисловими та побутовими відходами.

Відходи є одним з найбільш вагомих факторів забруднення навколишнього середовища і негативного впливу на всі компоненти довкілля та здоров'я людей.

Найбільше утворюється відходів на підприємствах добувної промисловості і розроблення кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини, що становить 96,7% від загального обсягу утворених відходів по області.

Основна кількість накопичених відходів IV класу небезпеки припадає на хвосту збагачення державного підприємства "Східний гірничо-збагачувальний комбінат" (далі – ДП "СхідГЗК") (м.Жовті Води Дніпропетровської області), що скидаються у хвостосховище в балці "Щербаківська" Петрівського району та відходи розроблення руди залізної ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат" Петрівський кар'єр, виробничо-технологічні відходи Інгульської шахти ДП "Схід ГЗК" та відходи виробництва графіту ПрАТ "Заваллівський графітовий комбінат".

Видалення відходів у спеціально відведені місця чи об'єкти залишається основним методом перероблення відходів.

У Кіровоградській області майже у тричі вищий за середньоукраїнський обсяг утворених відходів I–IV класів небезпеки на кв. км площі регіон (1,4 тис.т, в Україні - 502 т.) що свідчить або про нерівномірне формування відходів і незалежність цього процесу від інтенсивності життєдіяльності, або про проблеми з моніторингом цього показника.

Не менш гострою, ніж у попередні роки, залишається проблема екологічно безпечного збирання, видалення твердих побутових відходів.

Відсутність підприємств із переробки та утилізації промислових і твердих побутових відходів, полігони ТПВ здебільш не відповідають екологічним нормам, не налагоджено систему збору ТПВ у значній кількості сільських рад.

Утворення побутових відходів в області збільшується, при цьому значні їх обсяги розміщуються на звалищах, які розташовані в неприйнятних місцях та неналежним чином спроектовані і експлуатуються.

Значна частка сміттєзвалищ не відповідають вимогам природоохоронного законодавства та постає питання об'єднання територій у кластери по наданню послуг поводження з відходами і спорудження сучасних регіональних сміттєзвалищ на заміну діючим, що чинять негативний вплив на довкілля.

У всіх містах, районах та ОТГ області будівництво полігонів твердих побутових відходів не проводиться, наявна документація по проведенню реконструкції або добудови розроблена в цінах попередніх років, проекти не реалізовано, на теперішній час документація є застарілою та потребує коригування як у ціновому аспекті, так і щодо вимог природоохоронного законодавства.

Роздільне збирання, переробка та утилізація ТПВ, вилучення і утилізація біогазу на сміттєзвалищах області не проводяться, окрім полігону твердих побутових відходів м.Кропивницький.

Проблеми утворення відходів і поводження з ними є гострими для області. Нераціональне використання ресурсів, застарілі технології й відсутність сфери вторинної переробки сприяють утворенню великих об'ємів відходів, зберігання яких потребує вилучення значних земельних ділянок. Зберігання та накопичення відходів, особливо токсичних, є джерелом тривалого негативного впливу на стан здоров'я людей і якість навколишнього природного середовища.

10. Організація контролю за радіаційною безпекою та впливом на довкілля виробничої діяльності підприємств уранодобувної промисловості, накопичувачів (хвостосховищ) відходів від переробки уранових руд.

Область посідає провідне місце в Україні за запасами урану та займає монопольне становище за його видобутком. Розвідано 16 родовищ, з яких розробляється чотири, це Мічурінське і Центральне родовища на території Кропивницького району та Ватутінське і Новокостянтинівське родовища на території Маловисківського району.

У Кіровоградській області ризики у сфері радіаційної безпеки обумовлені виробничою діяльністю підприємств уранодобувної промисловості, а саме підрозділами ДП "СхідГЗК".

ДП "СхідГЗК" здійснює видобуток уранових руд, які є природним радіоактивним матеріалом, на Інгульській (Кропивницький район), Смолінській та Новоконстянінівській (Маловисківський район) шахтах. Переробка уранових руд здійснюється на гідрометалургійному заводі (ГМЗ) підприємства в м. Жовтих Водах Дніпропетровської області. Основним видом продукції, що випускається, є концентрат природного урану (закис-окис урану) і технічна сірчана кислота.

З метою виключення необґрунтованого радіаційного впливу на населення та довкілля та контролю ефективності застосованих протирадіаційних заходів підприємство веде постійний контроль за впливом на радіаційний стан навколишнього природного середовища на промислових майданчиках, у санітарно-захисних зонах і зонах спостереження. Контроль здійснюють фізико-хімічні лабораторії служби радіаційної безпеки та охорони навколишнього середовища, а також Центральна пилогазодозиметрична лабораторія ДП "СхідГЗК", Центральна науково-дослідна лабораторія ДП "СхідГЗК", Гідрогеологічний загін Геологорозвідувальної партії – 2 ДП "СхідГЗК", сторонні організації на підставі договорів. Лабораторії атестовані на проведення вимірювань у сфері поширення державного метрологічного нагляду. Періодичність вимірювань, а також перелік факторів, які контролюються, передбачено у річних планах контролю, погоджених контролюючими органами та затверджених головним інженером підприємства.

За результатами радіаційно-екологічних досліджень об'єктів довкілля на території санітарно-захисних зон та зон спостереження підрозділів ДП "СхідГЗК" наднормативного рівня впливу не виявлено.

На балансі ДП "СхідГЗК" у Кіровоградській області перебуває хвостосховище наливного типу, розташоване у балці "Щербаківська".

Хвостосховище у балці "Щербаківська" експлуатується з 1959 року і призначено для видалення, складування та зберігання твердих відходів від переробки уранових руд, з загальною площею чаші 256 га.

Промисловий майданчик хвостосховища розташований у північній частині балки "Щербаківська", що є правою притокою річки Жовта, на відстані 1,5 км на південь від м. Жовтих Вод та на відстані 8 км на південь від ГМЗ.

Усі виміряні значення потужності дози гамма випромінювання на територіях санітарно-захисної зони (СЗЗ) та зоні спостереження (ЗС) хвостосховища перебувають у межах коливань природного фону.

11. Прогноз змін у довкіллі, якщо Стратегія-2027 не буде затверджена

У разі незатвердження Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки прогнозуємо такі негативні тенденції для довкілля Кіровоградщини:

у сфері поводження з відходами продовжуватиметься різнобічний хаос у потугах й діях влади, бізнесу та громадських ініціатив щодо впровадження різних заходів, спрямованих на зменшення відходів у довкіллі. При чому ці заходи можуть бути концептуально взаємовиключаючими, як наприклад, сортування сміття та принцип економіки замкнутого циклу (recycling) і його спалювання (викид парникових газів та шкідливих речовин в атмосферу). Від цього не можна буде очікувати ефективності та значного поступу в залученні інвесторів, отриманні земельних ділянок для будівництва комплексів механіко-біологічної обробки відходів та успіху у сортуванні ТПВ. В результаті ситуація зі сміттям в області не зміниться, лише породжуватиме нові проблеми та конфлікти в суспільстві;

у сфері управління водними ресурсами й надалі не буде чіткого бачення та плану швидкого покращення очистки стічних вод окремо у великих громадах, де можливе будівництво чи модернізація централізованого водовідведення та очисних споруд, та у селах, де можливі лише системи індивідуальної очистки стоків. Стратегія-2027 передбачає заходи з підвищення якості водопостачання і очистки стічних вод на всій території області.

у сфері лісового господарства на рівні області у рамках Стратегії-2027 необхідні пілотні проекти, в результаті яких би відпрацьовувались нові практики ведення лісового господарства, зокрема, які стосуються технологій лісозаготівлі та рубок переформування лісових насаджень. Без врахування наслідків змін клімату для лісового господарства та адаптації підходів до ведення лісового господарства – від формування лісонасаджень у лісгоспах до технологій лісозаготівлі, які мінімізують руйнацію ґрунту – стан лісових екосистем буде погіршуватись, а землі втрачатимуть воду.

Стратегія-2027 передбачає комплекс завдань, спрямованих на вирішення конкретних проблем довкілля, які виникли в результаті техногенного втручання. Це відтворення якості ґрунтів на сильно забруднених локальних територіях області на основі моніторингових даних, збереження і відтворення якості природних і сільськогосподарських земельних ресурсів регіону, збереження та підтримка якості довкілля (забруднення повітря, водних об'єктів, ґрунтів, радіаційної ситуації тощо), та інформування громад. Якщо Стратегія-2027 не буде затвердженою, усі ці заходи не будуть комплексними, інтегрованими й ефективними.

Якщо Стратегія-2027 не буде затверджена, то підвищиться ризик впровадження на території області небезпечних технологій утилізації промислових та побутових відходів, які підвищать ризик захворюваності

населення; підвищиться ризик будівництва небезпечних об'єктів та підприємств, викиди яких погіршать якість атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів, призведуть до зниження біорізноманіття

VI. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" (№ 1264-ХІІ від 26 червня 1991 року) визначено (ст. 204), що до компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері охорони навколишнього природного середовища належить:

а) забезпечення реалізації державної політики у сфері заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, здійснення управління та регулювання у сфері охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України на відповідній території;

б) участь у проведенні моніторингу стану навколишнього природного середовища;

в) участь у розробленні стандартів щодо регулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища від забруднення та інших шкідливих впливів;

г) реалізація повноважень у сфері оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства про оцінку впливу на довкілля;

ґ) затвердження за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, для підприємств, установ і організацій лімітів використання природних ресурсів (крім природних ресурсів загальнодержавного значення), скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище (крім скидів, що призводять до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення, навколишнього природного середовища за межами відповідної території);

д) видача дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, викиди шкідливих речовин у навколишнє природне середовище, спеціальне використання природних ресурсів відповідно до законодавства;

д-1) реалізація повноважень у сфері стратегічної екологічної оцінки відповідно до законодавства про стратегічну екологічну оцінку;

е) вирішення інших питань у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до закону.

Засади екологічної політики України визначені Законом України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" (№ 2697-VIII від 28 лютого 2019 року). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Відповідно до Указу Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" (№ 722/2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01 липня 2015 року), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України "Про стратегічну екологічну оцінку" (№ 2354-VIII від 20 березня 2018 року).

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України (№ 214/95-ВР від 06 червня 1995 року) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Законом України від 07 лютого 2017 року № 1830-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування" внесено зміни до Водного кодексу України, згідно з якими дозволи на спеціальне водокористування видаються територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

На сьогодні обов'язки щодо видачі дозволів на спеціальне водокористування покладенні на територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства у Кіровоградській області, а правові підстави щодо обмеження водокористування належать Регіональному офісу водних ресурсів у Кіровоградській області.

Оформлення та затвердження дозволів на спеціальне водокористування має здійснюватися у відповідності до вимог чинного законодавства України та затверджених нормативно – правових актів.

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування";

постанова Кабінету Міністрів України "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується";

Державні санітарні норми та правила "Питна вода. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною";

наказ Міністерства екології та природних ресурсів України "Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами";

постанова Кабінету Міністрів України "Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів".

Правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря визначаються в Законі України "Про охорону атмосферного повітря" (2707-ХІІ від 16 жовтня 1992 року). Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

постанова Кабінету Міністрів України "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря";

постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами";

постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря";

посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря;

максимальні допустимі концентрації та "можливі рівні безпечного

ефекту" для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються Законом України "Про відходи" (№ 187/98-ВР від 05 березня 1998 року) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами визначаються статтею 20 закону "Про відходи".

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так, Законом України "Про інвестиційну діяльність" (№ 1560-ХІІ від 18 вересня 1991 року) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст. 4). У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (ст. 21). Крім цього, в ст. 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України "Про оцінку впливу на довкілля" (№ 2059-VIII від 23 травня 2017 року).

Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є **Протокол про стратегічну екологічну оцінку** (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (від 01 липня 2015 року №562-VIII), та **Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище**, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Закон України "Про стратегічну екологічну оцінку" ухвалений Верховною Радою України 20 березня 2018 року. У ньому СЕО визначається у процедурному аспекті: СЕО – це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу СЕО, складання звіту про СЕО, проведення громадського обговорення та консультацій, врахування у документі державного планування звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування.

Засади екологічної політики України визначені Законом України "**Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року**" (схвалено Верховною Радою України 28 січня 2019 року). У цьому законі СЕО виступає одним із основних інструментів реалізації державної екологічної політики, який дасть змогу запобігти негативному впливу на навколишнє природне середовище та встановити відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

2012 році Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17 грудня 2012 року №659) затверджено **Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)**. Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог "Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище".

VII. ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021-2027 РОКИ

Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Стратегії-2027 визначалися відповідно до контрольного переліку, наведеного в таблиця 9.

Таблиця 9

**Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії-2027
відповідно до контрольного переліку**

№	Чи може реалізація Стратегії-2027 причинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
1	2	3	4	5	6
Повітря					
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел		*		+
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел		*		+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря		*		+
4.	Появу джерел неприємних запахів			*	
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			*	
Водні ресурси					
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води		*		+
7.	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)		*		+
8.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти			*	
9.	Значне зменшення кількості води, що використовується для водопостачання населенню			*	
10.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			*	+
11.	Появу загроз для людей і об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			*	

1	2	3	4	5	6
12.	Зміни напрямків і швидкості течії поверхневих вод або обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкта			*	
13.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			*	+
14.	Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод			*	
15.	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			*	+
16.	Забруднення підземних водоносних горизонтів			*	+
Відходи					
17.	Збільшення кількості утворюваних ТПВ			*	+
18.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки		*		+
19.	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			*	+
20.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			*	
21.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів			*	+
Земельні ресурси					
22.	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			*	+
23.	Посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			*	
24.	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			*	
25.	Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози, через нестабільність літо генної основи або зміни геологічної структури			*	
26.	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			*	

1	2	3	4	5	6
27.	Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад			*	+
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
28.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території)			*	
29.	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			*	+
30.	Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь у цілому			*	+
31.	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			*	
32.	Будь-який вплив на кількість і якість рекреаційних можливостей			*	+
33.	Будь-який вплив на об'єкти історико-культурної спадщини			*	+
34.	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо)			*	+
Населення та інфраструктура					
35.	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			*	+
36.	Вплив на стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі			*	+
37.	Суттєвий вплив на транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків		*		+

1	2	3	4	5	6
38.	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень		*		+
39.	Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			*	+
40.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			*	+
Екологічне управління та моніторинг					
41.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			*	+
42.	Погіршення екологічного моніторингу			*	
43.	Усунення механізмів впливу ОМС на процеси техногенного навантаження			*	+
44.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			*	+
Інше					
45.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			*	
46.	Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			*	+
47.	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії			*	+
48.	Суттєве порушення якості природного середовища			*	+
49.	Появу можливостей для досягнення короткострокових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому			*	
50.	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей			*	

На основі оцінок, представлених у табл. 9, можна зробити такі висновки щодо ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії-2027:

Таблиця 10

Висновки щодо ймовірного впливу Стратегії-2027 на довкілля

Складові довкілля	Ймовірний вплив Стратегії-2027 на довкілля
Атмосферне повітря	<p>У результаті реалізації Стратегії-2027 не передбачається збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та погіршення його стану. Загалом Стратегія-2027 орієнтована на розв'язання цієї проблеми, оскільки містить завдання 4.2.5. "Поліпшення стану атмосферного повітря" та 4.2.2. "Створення ефективної системи моніторингу довкілля та управління екологічними ризиками". Можливе навіть покращення якості атмосферного повітря в результаті впровадження енергозберігаючих технологій, збільшення частки використання енергії, що виробляється з відновлювальних джерел та інших альтернативних видів палива (завдання 1.3.3.), розвитку в області альтернативної енергетики (завдання 3.2.1.) та використання електротранспорту для пасажироперевезень та відповідної інфраструктури (завдання 3.3.2.).</p> <p>Разом з тим, ймовірно може відбутися незначне збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел внаслідок розвитку мережі індустріально-технологічних інституцій та кластерів (завдання 1.3.1.) та від пересувних джерел внаслідок модернізації транспортно-логістичної інфраструктури (завдання 1.1.3.).</p>
Водні ресурси	<p>Стратегія не передбачає створення підприємств, діяльність яких призведе до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Натомість вона містить завдання 3.3.5. "Забезпечення доступності якісних послуг з постачання якісної питної води та сучасних систем водовідведення, будівництва та реконструкції систем централізованого питного водопостачання та водовідведення, із застосуванням новітніх технологій та обладнання" та 4.2.4. "Забезпечення відновлення та ефективного використання водних ресурсів, поліпшення їх якості із застосуванням інноваційних технологій та обладнання". Тому має покращитися якість питної води, очищення стічних вод і, можливо, якість поверхневих вод.</p> <p>Разом з тим, ймовірно може відбутися збільшення скидів забруднених вод у поверхневі водні об'єкти внаслідок розвитку мережі індустріально-технологічних інституцій та кластерів (завдання 1.3.1.) у разі неналежного врахування природоохоронних вимог. Крім цього, ймовірно можуть мати місце зміни обсягів води поверхневих водних об'єктів внаслідок продовження тенденції зростання забору води на ведення органічного сільського господарства та виробництво продуктів харчування (завдання 3.2.2.).</p>

Відходи	Область характеризується високим рівнем утворення і накопичення значних обсягів промислових і побутових відходів. Реалізація операційної цілі 4.2 "Зменшення екологічного навантаження на довкілля" має сприяти покращенню ситуації. Сприяти утилізації промислових та побутових відходів має реалізація завдань 4.2.3. "Зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв" та 3.3.9. "Забезпечення пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту територій і населення".
Земельні ресурси	Внаслідок реалізації Стратегії-2027 не передбачається будь-якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози. Крім цього, Стратегія-2027 не передбачає змін у структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель. Покращенню стану земельних ресурсів може сприяти збереження якісного стану земель, відновлення деградованих і еродованих земель та ґрунтів (завдання 4.2.6).
Біорізноманіття та рекреаційні зони	<p>У Стратегії -2027 не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ) та біорізноманіття. Натомість реалізація оперативної цілі 4.1. спряє розвитку екомережі та збереженню біорізноманіття, також завданнями 4.1.1 та 4.1.2. передбачається збереження і розвиток ПЗФ, рослинного і тваринного світу області. Результати виконання цих завдань матиме позитивні наслідки для довкілля.</p> <p>Впровадження Стратегії-2027 може мати як позитивний, так і негативний вплив на рекреаційні зони залежно від того, наскільки будуть дотримані природоохоронні вимоги під час виконання завдання 3.3.3 "Покращення стану рекреаційних зон та розвиток туристичних об'єктів, маршрутів, продуктів, розвиток туристичного маркетингу" Разом з тим, реалізація цього завдання має сприяти покращенню здоров'я населення. Крім цього, збільшенню кількості офіційно визначених та приведених до вимог законодавства місць відпочинку населення на водних об'єктах може сприяти реалізація завдання 3.3.9. "Забезпечення пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту територій і населення".</p>
Культурна спадщина	Реалізація Стратегії-2027 не має призводити до негативного впливу на наявні історико-культурні об'єкти, а реалізація завдань 3.3.6. "Розбудова закладів дозвілля та культури" може забезпечити розвиток закладів культури та сприяти широкому доступу до них сільських жителів, 3.3.3 "Покращення стану рекреаційних зон та розвиток туристичних об'єктів, маршрутів, продуктів, розвиток туристичного маркетингу" - забезпечити підтримку в належному стані об'єктів історико-культурної спадщини та розвиток інфраструктури туризму.
Населення та інфраструктура.	Стратегія-2027 не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення області. Натомість реалізація операційної цілі 2.2. "Міцне здоров'я – шлях до стабілізації демографічної ситуації" шляхом виконання завдань 2.2.1."Підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування з впровадженням інноваційних практик

	<p>та засобів лікування у містах та сільській місцевості (з урахуванням потреб усіх груп населення)", 2.2.2."Проведення профілактичних заходів з упередження захворюваності населення, формування у населення культури здорового способу життя та покращення репродуктивного здоров'я" та 2.2.3. "Розвиток спортивної та фізкультурно-оздоровчої інфраструктури, підтримка спорту та фізичної активності громадян" має призвести до покращення стану здоров'я населення.</p> <p>Існує ймовірність змін у дорожньо-транспортному комплексі області, що пов'язано з реалізацією завдання 1.1.3. "Модернізація і подальший розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури та логістичного потенціалу".</p>
Екологічне управління, моніторинг інше.	<p>та</p> <p>Стратегія-2027 спрямована на збереження природних ресурсів і не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки. Реалізація Стратегії-2027 має сприяти створенню системи екологічного контролю та моніторингу ефективності досягнення екологічних цілей Стратегії-2027, оскільки містить завдання 4.2.2. "Створення ефективної системи моніторингу довкілля та управління екологічними ризиками".</p>
Кумулятивний вплив	<p>Ймовірність того, що реалізація Стратегії-2027 призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.</p>

Таким чином, реалізація Стратегії -2027 не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація багатьох оперативних цілей Стратегії-2027 може сприяти покращенню екологічної ситуації в регіоні.

Однією з визначальних умов сталого економічного і соціального розвитку Кіровоградської області в цілому є охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та збереження екологічної безпеки життєдіяльності населення.

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між "внутрішніми" (сильні та слабкі сторони) та "зовнішніми" (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Кіровоградської області. Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики й ризики, які є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку області на довгострокову перспективу.

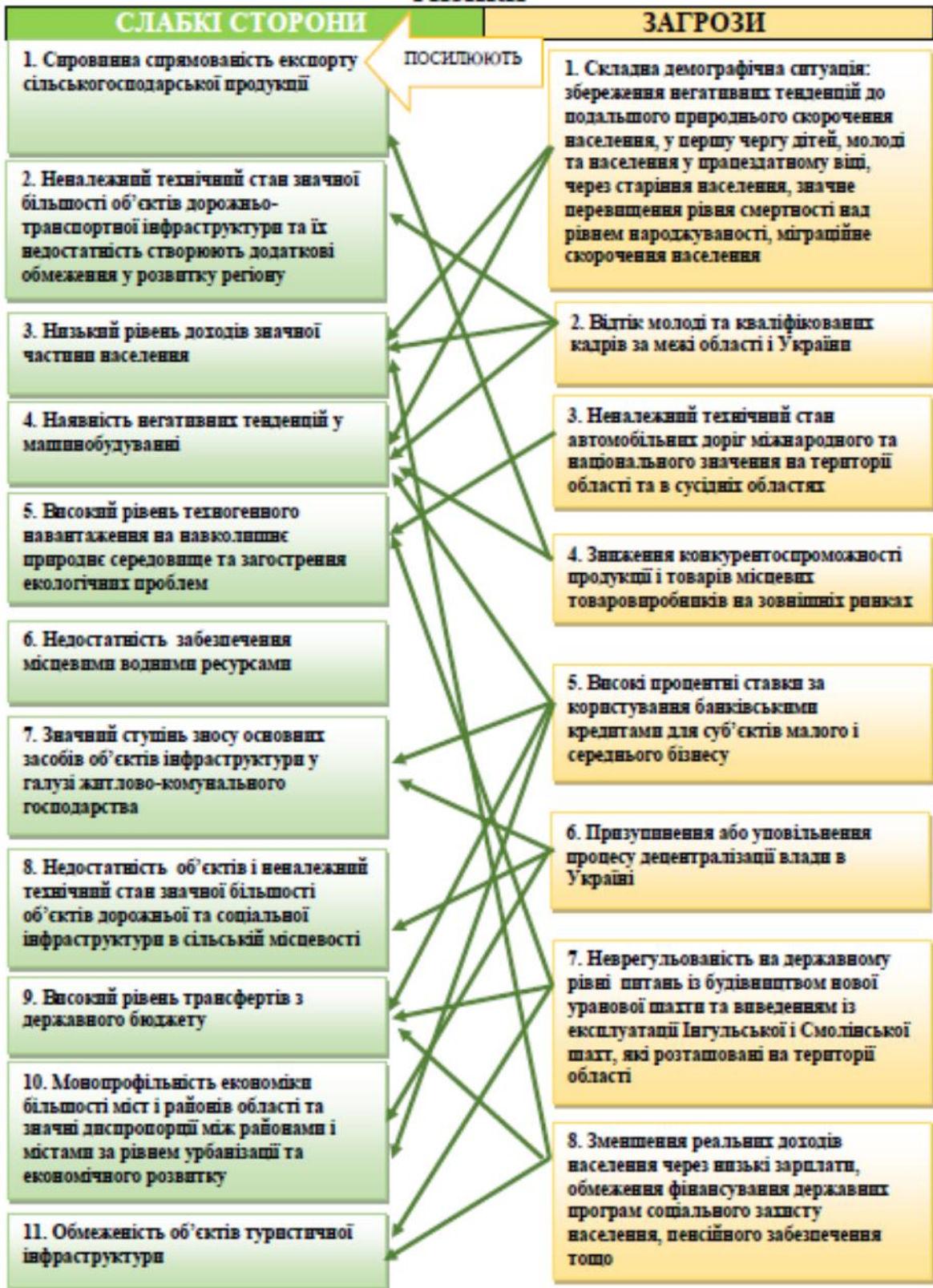
ПЕРЕВАГИ

ВИКЛИКИ

РИЗИКИ

VIII. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021- 2027 РОКИ

Для зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків виконання Стратегії-2027 пропонується реалізація таких заходів та проєктів.

Таблиця 11

Оперативне завдання/ сфера реалізації проєктів	Заходи/ Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
1	2
1.1.1. Поширення інформації про інвестиційну привабливість області та її територій, презентація їх потенціалу та інвестиційних проєктів під час міжрегіональних та міжнародних заходів	<p>розробка, затвердження та реалізація завдань і заходів Програми формування позитивного міжнародного та інвестиційного іміджу Кіровоградської області (робоча назва); здійснення заходів щодо популяризації регіону за кордоном і формування позитивного іміджу Кіровоградщини; проведення іміджево-презентаційних заходів на регіональному рівні;</p> <p>формування та регулярна актуалізація баз даних інвестиційних проєктів (опис вільних земельних ділянок та інших об'єктів нерухомості; провідних компаній за ключовими галузями; діючих компаній з іноземними інвестиціями; інституцій, які займаються залученням інвестицій; інвестиційних проєктів; потенційних інвесторів);</p> <p>активна промоція інвестиційних можливостей регіону (інформаційне наповнення і підтримка інвестиційного веб-сайту (http://invest.kr-admin.gov.ua/index.php/uk/), промоматеріали), як в Україні, так і за кордоном;</p> <p>створення належних умов для реалізації проєктів регіонального розвитку за рахунок міжнародних фінансових організацій та міжнародної технічної допомоги;</p> <p>розробка та видання Інвестиційного паспорту регіону;</p> <p>забезпечення реалізації євроінтеграційної політики України в області шляхом організації та проведення тренінгів, семінарів, конференцій, засідань за круглим столом з питань розвитку співпраці між Україною та Європейським Союзом;</p>
1.1.2. Впровадження механізмів інвестиційного супроводу	<p>консалтингова підтримка та супровід (методичний, організаційний) потенційних інвесторів;</p> <p>забезпечення роботи із інвесторами із дотриманням Стандартів супроводу інвестора в області;</p> <p>формування і ведення бази даних інвестиційних проєктів, реалізація яких здійснюється за участі іноземних інвесторів в області;</p> <p>проведення підвищення кваліфікації, обміну передовим досвідом фахівців, відповідальних за виконання повноважень у сфері інвестиційної діяльності;</p>
1.1.3. Модернізація і подальший розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури та логістичного потенціалу	<p>підвищення якості робіт із будівництва, капітального ремонту та реконструкції автомобільних доріг загального користування, у тому числі шляхом впровадження нових матеріалів та технологій;</p> <p>сприяння реалізації проєктів із розбудови річкового терміналу;</p> <p>поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій;</p>

1	2
	створення елементів інформаційно-комунікаційної, інноваційної інфраструктури розвитку громад; підвищення ефективності просторового планування в регіоні.
1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва	налагодження ефективної діяльності наявної мережі інфраструктури із підтримки підприємництва в регіоні; створення мережі нових об'єктів інфраструктури підтримки суб'єктів підприємництва; інформаційно-консультативний супровід діяльності об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва
1.2.2. Удосконалення підготовки фахівців для малого бізнесу	забезпечення розвитку та популяризації культури підприємництва, у тому числі для окремих соціально вразливих категорій населення; активізація співпраці суб'єктів підприємництва з професійно-технічними і вищими навчальними закладами області з метою забезпечення відповідності системи освіти їх потребам; забезпечення надання інформаційно-консультативної допомоги щодо ведення підприємницької діяльності підприємцям початківцям та незайнятому населенню
1.2.3. Ресурсно-інформаційна підтримка розвитку малого та середнього підприємництва	забезпечення конструктивного діалогу між бізнесом і владою; залучення представників підприємницьких структур, громадських організацій підприємців до обговорення чинних та проектів нормативно правових актів (регуляторних актів) у сфері господарської діяльності; сприяння суб'єктам підприємництва у доступі до фінансових ресурсів; популяризація соціального підприємництва та соціальної відповідальності суб'єктів підприємництва
1.3.1. Розвиток мережі індустріально-технологічних інституцій та кластерів.	створення кластерів за окремими напрямками ведення бізнесу (виробництво продуктів харчування, переробка продуктів сільгоспвиробництва тощо) та їх популяризація на регіональному, національному та зовнішньоекономічному рівнях; сприяння розвитку індустріального парку "Олександрія"; сприяння створенню індустріальних парків, кластерів, зокрема шляхом залучення центральних органів виконавчої влади до вирішення існуючих проблемних питань
1.3.2. Технологічне переоснащення та розширення діючих виробничих потужностей, введення в дію нових високотехнологічних виробництв	створення сприятливого інституційного середовища для залучення інвестицій та організація заходів з просування видів економічної діяльності смарт-спеціалізації; сприяння просуванню та розширенню ринків збуту продукції підприємств галузей смарт-спеціалізації, особливо експорторієнтованої; сприяння промисловим підприємствам області у реалізації інвестиційних проектів
1.3.3. Впровадження енергозберігаючих технологій, збільшення частки використання енергії, що виробляється з відновлювальних джерел та інших альтернативних видів палива	проведення енергетичних аудитів, енергетичної сертифікації будівель; використання еско-механізму; створення в області системи енергетичного менеджменту; проведення термомодернізації будівель; використання котлів, що працюють з використанням альтернативних видів палива

1	2
1.4.1. Стимулювання розвитку інноваційного потенціалу та інфраструктури інтелектуальних послуг	освоєння виробництва нових видів промислової продукції за рахунок впровадження новітніх технологій та високоефективного обладнання; сприяння створенню інфраструктури інтелектуальних послуг та забезпечення дотримання вимог чинного законодавства у цій сфері;
1.4.2. Розвиток співпраці підприємств області з науковими установами і вищими навчальними закладами, зокрема щодо продукування нових наукових інноваційних розробок та впровадження їх у виробництво	проведення форумів та конференцій за участі науковців та представників виробничого сектору; впровадження у промислове виробництво науково-дослідних розробок з інноваційною складовою, які відібрані на конкурсних засадах, за рахунок коштів обласного бюджету.
1.4.3. Просування технологій Індустрії 4.0.	підтримка створення креативних хабів, бізнес-акселераторів, творчих просторів і платформ, бізнес-інкубаторів, громадських просторів, освітніх і креативних кластерів; розвиток інноваційного технопарку "Flight city 4.0" на базі Льотної академії Національного авіаційного університету
2.1.1. Забезпечення доступної дошкільної освіти шляхом формування оптимальної мережі закладів дошкільної освіти, спроможної задовольняти освітні запити громадян	моніторинг доступності дошкільної освіти; відкриття, будівництво закладів дошкільної освіти; відкриття додаткових груп у функціонуючих закладах дошкільної освіти; реконструкція, реорганізація закладів освіти зі створенням у них дошкільних місць.
2.1.2. Забезпечення доступності якісної шкільної освіти для всіх дітей і підлітків	створення опорних шкіл та філій; реорганізація, призупинення діяльності малокомплектних закладів загальної середньої освіти; пониження ступеню філій та формування профільної школи.
2.1.3. Розвиток якісної професійної (професійно-технічної, фахової передвищої, вищої) освіти з урахуванням потреб регіонального ринку праці	поліпшення якості підготовки робітничих кадрів через оновлення матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної освіти); створення умов для забезпечення соціальних гарантій учнів, слухачів шляхом відновлення соціально-побутової інфраструктури закладів освіти; впровадження дуальної форми навчання у навчально-виробничий процес підготовки кваліфікованих робітників.
2.1.4. Підтримка та розвиток творчого потенціалу дітей та молоді через систему позашкільної освіти	розширення мережі закладів позашкільної освіти та їх філій на базі закладів загальної середньої освіти, у тому числі у сільській місцевості, відкриття нових закладів позашкільної освіти; вдосконалення позашкільної освіти шляхом надання допомоги у розвитку; створення додаткових можливостей для духовного, інтелектуального і фізичного розвитку осіб, які бажають здобути позашкільну освіту; надання доступу дітям та молоді із мало-забезпечених сімей, дитячих будинків та дітей-сиріт до якісної позашкільної освіти шляхом розвитку мережі гуртків, творчих об'єднань, секцій, їх філій тощо; забезпечення модернізації навчальної, матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти, оснащення їх сучасним обладнанням, оргтехнікою, апаратурою, інструментами, матеріалами для роботи;

1	2
2.1.5. Розвиток інклюзивної освіти	створення інклюзивних груп та класів у закладах дошкільної та загальної середньої освіти; відкриття 2-х інклюзивно-ресурсних центрів
2.2.1. Підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування з впровадженням інноваційних практик та засобів лікування у містах та сільській місцевості (з урахуванням потреб усіх груп населення)	будівництво та проведення реконструкції і капітального ремонту будівель закладів охорони здоров'я; закупівля обладнання та апаратів для виявлення і лікування захворювань; модернізація системи екстреної (швидкої) медичної допомоги; розвиток діагностично-лікувальної бази для надання медичної допомоги на вторинному рівні та високоспеціалізованої медичної допомоги на третинному рівні; залучення фахівців для роботи в сільській місцевості в галузі охорони здоров'я
2.2.2. Проведення профілактичних заходів з упередження захворюваності населення, формування у населення культури здорового способу життя та покращення репродуктивного здоров'я.	забезпеченість закладів охорони здоров'я, які надають первинну медичну допомогу, відповідним обладнанням, транспортними засобами та кадрами; профілактика та забезпечення раннього виявлення захворювань серед всього населення; забезпечення обстеження усіх представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ; залучення широких верств населення до масового спорту; популяризація здорового способу життя та фізичної реабілітації, як важливої складової покращення якості та тривалості активного життя населення області; підтримка ініціатив жіночих організацій у сфері роботи з вагітними, молодими матерями; проведення у закладах освіти інформаційних заходів з питань попередження небажаних вагітностей у підлітків; удосконалення системи сімейної медицини та охорони материнства і дитинства;
2.2.3. Розвиток спортивної та фізкультурно-оздоровчої інфраструктури, підтримка спорту та фізичної активності громадян.	реконструкція та будівництво нових капітальних спортивних споруд та забезпечення закладів спорту спортивним обладнанням та інвентарем; розширення мережі фізкультурно-спортивних клубів за місцем проживання населення; покращення матеріальної бази спортивних комплексів у навчальних закладах області
2.3.1. Підвищення якості та доступності соціальних послуг для задоволення потреб соціально-вразливих категорій населення	забезпечення інтернатних закладів системи соціального захисту населення області санітарним транспортом;
2.3.2. Створення умов для включення людей з особливими потребами в активне життя	забезпечення санаторним оздоровленням деяких пільгових категорій громадян шляхом реалізації обласної Програми санаторного оздоровлення деяких категорій громадян на відповідні роки;
2.3.3. Створення умов для соціального становлення молоді, всебічного захисту та розвитку дітей	проведення роботи щодо популяризації сімейних форм виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування; проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи про існуючу підтримку держави сімей, які взяли на виховання та спільне проживання дитину-сироту, дитину, позбавлену батьківського піклування.

1	2
2.3.4. Забезпечення гендерної рівності.	<p>проведення інформаційно-просвітницької роботи серед населення з метою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, подолання гендерних стереотипів, попередження домашнього насильства, протидії торгівлі людьми та гендерної дискримінації та формування позитивного іміджу сім'ї;</p>
2.3.5. Збереження народних традицій і надбань, розвитку культурно-творчого потенціалу населення	<p>підтримка розвитку фестивального та конкурсного руху в регіоні; підтримка творчих особистостей регіону та їх ініціатив, спрямованих на розвиток культури та мистецтва; створення умов для збереження в області самобутності народної культури, звичаїв, традицій, обрядів, у тому числі національних меншин</p>
3.1.1. Формування ефективної системи органів управління на місцевому рівні з урахуванням реформи адміністративно-територіального устрою	<p>формування належної інфраструктури, що забезпечить можливість підвищення якості надання публічних послуг жителям територіальних громад; підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад; посилення співробітництва всіх гілок влади у напрямі забезпечення населенню доступності та відповідної якості спеціалізованої медичної допомоги; підвищення якості надання освіти в об'єднаних територіальних громадах; запровадження прозорого процесу відбору проектів органів місцевого самоврядування на фінансування з Державного фонду регіонального розвитку; забезпечення моніторингу використання коштів Державного фонду регіонального розвитку, контроль за відповідністю їх призначення встановленим індикаторам ефективності, системи звітності; забезпечення середньострокового бюджетування проектів регіонального розвитку.</p>
3.1.2. Підвищення якості та доступності адміністративних послуг	<p>запровадження нових підходів до утворення та діяльності центрів надання адміністративних послуг; забезпечення поступового переведення (надання) окремих адміністративних послуг в електронній формі</p>
3.1.3. Формування механізмів розвитку у населення лідерських якостей, мобілізації мешканців до вирішення місцевих проблем	<p>проведення ряду досліджень щодо визначення рівня залученості громадян до вирішення місцевих проблем (на початку реалізації проекту та після); проведення спільних інформаційно-навчальних заходів для мешканців територіальних громад та представників влади; впровадження механізму "Громадський бюджет"; створення консультативно-дорадчих органів; залучення громадян до розробки планувальних документів територіальних громад; проведення інформаційних кампаній з поширення кращих практик співпраці влади і громади; підвищення рівня сприйняття та залученості мешканців громади до розвитку територіальних громад; запровадження регіонального конкурсу "Кращий лідер громади"; запровадження "Школи громадського лідера/лідера громади"; залучення молоді до вирішення місцевих проблем шляхом створення та надання підтримки молодіжним об'єднанням;</p>

1	2
	запровадження відкритих майданчиків взаємодії мешканців громади з представниками влади (діалоги, форуми, конференції, марафони)
3.1.4. Розвиток співробітництва громад	розроблення та впровадження регіональних механізмів стимулювання міжмуніципального співробітництва у формі цільових програм або проектів співробітництва у рамках обласних конкурсів розвитку територіальних громад; проведення як найбільше комунікаційних заходів для громад з метою просування та заохочення практики міжмуніципального співробітництва, зокрема в освітній та медичній сферах; проведення інформаційних зустрічей, тренінгів для голів громад і депутатів; популяризація історій успіху та кращих практик співробітництва; стимулювання співробітництва громад силами агенцій регіонального розвитку.
3.1.5. Покращення інструментів просторового планування	розроблення містобудівної документації місцевого рівня (генеральних планів, планів зонування територій населених пунктів, детальних планів територій в межах населених пунктів); надання інформаційно-консультативної допомоги, проведення нарад, семінарів тощо із розробки містобудівної документації; розроблення (внесення змін) схем планування територій районів; розроблення детальних планів територій за межами населених пунктів, першочергово на інвестиційно приєднаних територіях.
3.1.6. Впровадження електронних і IT-сервісів в систему управління інфраструктурою життєдіяльності територій	створення умов для підготовки та реалізації інвестиційних проектів у сфері IT-технологій; завершення впровадження регіонального компоненту телемедичної діагностики (122 лікарські амбулаторії) з медичними закладами II та III рівнів надання медичної допомоги; розширення можливостей навчальних закладів у сфері підготовки IT-спеціалістів; застосування сучасних ГІС – технологій, дистанційного космічного зондування землі для моніторингу фактичного використання земель в межах всієї території та/або в межах певного району, об'єднаної територіальної громади;
3.2.1. Розвиток альтернативної енергетики	сприяння інвесторам у будівництві об'єктів альтернативної енергетики (СЕС, міні-, мікроГЕС, вітрогенераторів тощо); підтримка розвитку альтернативної (відновлюваної) енергетики на основі використання наявних на місцевому рівні ресурсів;
3.2.2. Розвиток органічного сільського господарства та виробництва продуктів харчування	сприяння розвитку органічного землеробства, насамперед в особистих селянських і середніх господарствах; сприяння створенню нових потужностей з виробництва та глибокої переробки сільськогосподарської продукції та модернізації існуючих, зокрема у сфері виробництва органічної продукції, садівництва, тваринництва, тощо; підвищення рівня відповідальності об'єднань сільськогосподарських товаровиробників та кооперативів у здійсненні контролю якості та безпечності продукції, виробленої її членами;

1	2
	<p>адаптація сільгоспвиробників до міжнародних стандартів якості та безпеки харчових продуктів;</p> <p>сприяння впровадженню енергоощадних технологій глибокої переробки сільськогосподарської продукції у харчовій та переробній промисловості;</p>
<p>3.2.3. Розвиток сучасних форм самозайнятості та кооперації в аграрній та інших виробничих сферах</p>	<p>створення сімейних ферм, асоціацій виробників однотипних видів продукції;</p> <p>забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції шляхом створення мотивації до технологічного переоснащення і модернізації галузей аграрного виробництва, в тому числі шляхом забезпечення необхідними машинами, обладнанням кооперативів;</p> <p>всебічне сприяння створення обслуговуючих та виробничих кооперативів;</p> <p>здійснення заходів щодо доступу кооперативних об'єднань до фінансових ресурсів</p>
<p>3.2.4. Покращення доступу агровиробників до ринків збуту</p>	<p>створення електронних торгових площадок з реалізації продукції і забезпечення доступу широкого кола виробників та споживачів до поширюваної ними інформації;</p> <p>проведення моніторингу та прогнозування ринку сільськогосподарської продукції, реагування на ринкові ризики</p>
<p>3.2.5. Розвиток сільських територій з низькою щільністю населення та малих монофункціональних міст</p>	<p>диверсифікація сільськогосподарського виробництва та розвиток альтернативних видів економічної діяльності у сільській місцевості;</p> <p>диверсифікація економіки малих монопрофільних міст через розвиток переробної промисловості на місцевій сировині;</p> <p>стимулювання зайнятості населення в сільській місцевості та місті;</p> <p>розвиток інфраструктури міст і сільських територій;</p> <p>створення умов для стійкої мотивації до соціальної відповідальності бізнесу в аграрному секторі, суміжних секторах виробництва і сфері послуг;</p> <p>промоція інвестиційних можливостей регіону та експортних можливостей підприємств.</p>
<p>3.3.1. Підвищення доступності якісного побутового обслуговування населення, насамперед у сільській місцевості</p>	<p>запровадження нової сучасної системи послуг;</p> <p>сприяння підвищенню технічного рівня оснащення закладів побутового обслуговування та запровадження прогресивних енергозберігаючих технологій;</p> <p>підготовка фахівців для підприємств сфери побутового обслуговування.</p>
<p>3.3.2. Розвиток місцевої дорожньо-транспортної інфраструктури та налагодження роботи комунального транспорту і сполучення між населеними пунктами. Розширення використання електротранспорту для пасажироперевезень та відповідної інфраструктури</p>	<p>проведення реконструкції, капітального та поточного ремонту доріг комунальної власності;</p> <p>залучення новітніх технологій при реконструкції, капітальному та поточному ремонтах доріг комунальної власності;</p> <p>проведення реконструкції, капітального та поточного ремонту доріг комунальної власності;</p> <p>залучення новітніх технологій при реконструкції, капітальному та поточному ремонтах доріг комунальної власності.</p>
<p>3.3.3. Покращення стану рекреаційних зон та розвиток туристичних об'єктів,</p>	<p>облаштування туристичних об'єктів та прилеглих до них територій під'їздами, зупинками, санітарними зонами, у тому числі інклюзивно орієнтованих;</p>

1	2
маршрутів, продуктів, розвиток туристичного маркетингу	<p>проведення ознайомлювальних рекламно-інформаційних турів з відвідуванням основних туристичних атракцій;</p> <p>здійснення комплексу заходів з туристичного брендингу у регіоні;</p> <p>забезпечення контролю та проведення робіт з охорони пам'яток та об'єктів культурної спадщини за рахунок коштів місцевих бюджетів.</p>
3.3.4. Розвиток сучасної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури	<p>розвиток інфраструктури зв'язку, вдосконалення мережі телекомунікацій, створення сприятливих умов доступу широких верств населення до інформаційних ресурсів;</p> <p>розширення мобільного та фіксованого широкосмугового доступу до Інтернету у сільській місцевості;</p> <p>впровадження технологій електронного урядування, зокрема створення інформаційних ресурсів для громадян</p>
3.3.5. Забезпечення доступності якісних послуг з постачання якісної питної води та сучасних систем водовідведення, будівництва та реконструкції систем централізованого питного водопостачання та водовідведення, із застосуванням новітніх технологій та обладнання	<p>заміна обладнання систем водопостачання та водовідведення на менш енергоємне;</p> <p>проведення робіт з реконструкції і модернізації систем централізованого водопостачання та водовідведення.</p>
3.3.6. Розбудова закладів дозвілля та культури	<p>модернізація мережі закладів сфери культури;</p> <p>забезпечення розвитку закладів культури та сприяння широкому доступу до них сільських жителів;</p>
3.3.7. Покращення умов проживання населення, розвиток житлового будівництва, зокрема доступного для молоді та інших соціально вразливих верств населення	<p>підтримка реалізації інвестиційних проектів житлового будівництва;</p> <p>розвиток житлово-комунальної інфраструктури (житлове будівництво, будівництво (реконструкція) інженерної інфраструктури);</p> <p>забезпечення на належному рівні життєдіяльності соціально вразливих верств населення, у першу чергу – осіб із обмеженими фізичними можливостями;</p> <p>забезпечення молодих спеціалістів закладів охорони здоров'я, освіти, культури належним соціальним захистом та житлом;</p>
3.3.8. Розвиток конкурентного середовища на ринку обслуговування житла	<p>надання консультативної підтримки з питань створення та функціонування об'єднань співвласників багатоквартирного будинку;</p> <p>проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з проведення конкурсів на визначення управителя багатоквартирних житлових будинків</p>
3.3.9. Забезпечення пожежної та техногенної безпеки територій	<p>введення в експлуатацію новостворених та забезпечення готовності до виконання завдань за призначенням існуючих місцевих пожежно-рятувальних підрозділів;</p> <p>проведення групою піротехнічних робіт АРЗСП У ДСНС України в області очищення території колишнього авіаційного полігону "Компаніївський" від вибухонебезпечних предметів;</p> <p>організація та проведення контролю якості виконання робіт з розмінування місцевості після їх закінчення;</p> <p>передача очищених (розмінованих) ділянок території бенефіціарам;</p>

1	2
	<p>виконання капітальних протипожежних заходів в об'єктах соціальної сфери області (освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту), у тому числі, обладнання системами протипожежного захисту, монтаж пристроїв блискавкозахисту та вогнезахисне обробляння дерев'яних конструкцій;</p> <p>визначення, облаштування місць відпочинку населення біля водойм та приведення їх у безпечний стан відповідно до вимог законодавства;</p> <p>створення запасу будівельних і пально-мастильних матеріалів, лікарських засобів та виробів медичного призначення, продовольства, техніки, технічних засобів та інших матеріальних цінностей, призначених для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;</p> <p>створення, використання, утримання та реконструкція фонду захисних споруд цивільного захисту з урахуванням потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення</p>
4.1.1. Збереження і розвиток природно-заповідного фонду	<p>створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду;</p> <p>винесення у натуру (на місцевості) територій та об'єктів природно-заповідного фонду;</p>
4.1.2. Збереження рослинного і тваринного світу;	ведення кадастрів рослинного і тваринного світу
4.1.3. Збільшення лісистості області	<p>виконання робіт зі створення захисних лісових насаджень за рахунок територій, що внаслідок деградації землі вже не можуть використовуватися для сільськогосподарських робіт;</p> <p>набуття та оформлення права постійного користування землями лісгосподарського призначення для лісорозведення;</p> <p>створення лісових культур, сприяння природному відновленню лісів;</p> <p>виращування садивного матеріалу, створення і утримання селекційних комплексів, плантацій і розсадників;</p> <p>проведення рубок формування і оздоровлення лісів</p>
4.2.1. Формування екологічної культури населення	<p>видання екологічного паспорта Кіровоградської області та "Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища Кіровоградської області";</p> <p>підтримка діяльності Орхуського центру екологічної інформації, що діє на базі Комунального закладу ОУН бібліотека ім. Д.І. Чижевського;</p> <p>розвиток закладів позашкільної освіти та творчих об'єднань учнівської молоді еколого-натуралістичного спрямування;</p> <p>проведення організаційно-масової роботи щодо участі школярів та учнівської молоді області у Всеукраїнських та обласних еколого-натуралістичних масових заходах;</p> <p>охоплення учнівської молоді науково-дослідницькою роботою з еколого-натуралістичного напрямку;</p> <p>проведення обласних та місцевих конкурсів проектів з охорони довкілля та природознавства;</p> <p>підвищення поінформованості про методи ощадливого споживання природних ресурсів, зокрема, питної води, поводження з побутовими відходами;</p>
4.2.2. Створення ефективної системи моніторингу довкілля та управління екологічними ризиками	розроблення Регіонального плану управління відходами та забезпечення його реалізацію;

1	2
<p>4.2.3. Зменшення обсягу утворення відходів, впровадження механізмів їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв</p>	<p>впровадження новітніх технологій і обладнання зі збирання, сортування, транспортування, переробки і утилізації ТПВ; будівництво сміттєпереробних заводів, сміттесортувальних ліній, облаштування контейнерних майданчиків для роздільного збирання відходів; будівництво полігонів, які відповідають встановленим стандартам; забезпечення населених пунктів області спеціалізованою технікою для збирання твердих побутових відходів; впровадження роздільного збирання побутових відходів; проведення просвітницької кампанії, спрямованої на підвищення культури поводження з твердими побутовими відходами; сприяння використанню відходів у якості вторинної сировини; впровадження нових форм організації поводження з ТПВ; розробка та впровадження нових механізмів утилізації промислових відходів; розробка та впровадження інструментів стимулювання утилізації промислових відходів; створення сприятливих умов для розвитку бізнесу у сфері поводження з побутовими відходами; формування інфраструктури управління побутовими відходами, у тому числі підвищення якості та відповідальності органів місцевого самоврядування щодо тарифної політики у сфері ТПВ;</p>
<p>4.2.4. Забезпечення відновлення та ефективного використання водних ресурсів, поліпшення їх якості із застосуванням інноваційних технологій та обладнання</p>	<p>проведення паспортизації водних об'єктів; екологічне оздоровлення річок та відновлення їх природних русел; закріплення абразійних берегів; відновлення природних джерел та вільного току річок; розроблення та надання пропозицій до плану управління річковими басейнами; створення водоохоронних зон річок та водойм; проведення робіт з будівництва, реконструкції і модернізації каналізаційних очисних споруд;</p>
<p>4.2.5. Поліпшення стану атмосферного повітря</p>	<p>розробка та впровадження програм зі зменшення викидів промислових підприємств в атмосферу; створення загальнодержавної комплексної системи моніторингу стану навколишнього природного середовища;</p>
<p>4.2.6. Збереження якісного стану земель, відновлення деградованих і еродованих земель та ґрунтів</p>	<p>відновлення стану та функцій еродованих і порушених земель, запобігання заростанню бур'янами, чагарниками і дрібноліссям сільськогосподарських угідь; підвищення родючості ґрунтів (внесення добрив, регулювання водного режиму, удосконалення технологій обробітку ґрунту, запровадження екологічнобезпечних систем землеробства, залуження, консервація); розкорчування полезахисних і багаторічних насаджень, які втратили свої функціональні властивості або використовуються з низькою ефективністю; забезпечення раціонального, невиснажливого, ґрунтозахисного та екологічнобезпечного землекористування.</p>

ІХ. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ

Сильною стороною Кіровоградської області є значний потенціал для розвитку галузі сільського господарства, що обумовлено помірно-континентальним кліматом, наявністю значних площ земель сільськогосподарського призначення та якісних чорноземів. Також підґрунтям розвитку сільського господарства є наявність розвиненої інфраструктури для зберігання і обробки сільськогосподарських культур; ряду потужних підприємств із переробки сільськогосподарських культур (насіння соняшнику, цукрового буряку, сої, ріпаку) та наявний науковий потенціал у галузі сільського господарства. Ці сильні сторони підтримуватимуться такими можливостями як зростання попиту на сільськогосподарську продукцію та продовольчі товари на зовнішніх ринках і в Україні, розширення та надання державної підтримки для вітчизняних товаровиробників.

Харчова промисловість та машинобудування – це галузі, які складають основу промисловості області, і забезпечують понад 50% валової доданої вартості, що створюється у промисловості регіону. Кіровоградщина – один із найбільш насичених мінеральними ресурсами регіонів України. На території області налічується більше 390 родовищ корисних копалин, а це мінеральні ресурси для розвитку металургійної галузі, електро- та радіотехнічної сировини, хімічної промисловості, авіа- та машинобудування, будівельних матеріалів, благородних металів. Подальший розвиток потенціалу цих галузей підтримуватимуться такими можливостями як покращення інвестиційного клімату та бізнес-клімату в Україні, розвинені зовнішньо-економічні зв'язки із партнерами іноземних країн та зростання внутрішнього споживчого попиту в Україні.

Найбільша в Україні і одна із 10 найбільших в Європі Міжнародна агропромислова виставка із польовою демонстрацією техніки і технологій "AGROEXPO", яка щорічно проводиться в області, презентує потенціал області і стимулює розвиток суміжних галузей.

Кіровоградщина має сприятливі умови для здобуття якісної освіти протягом всього життя людини, для розвитку спорту та фізичної культури, а також сучасну мережу закладів охорони здоров'я з належним рівнем їх обладнання для надання послуг пацієнтам. Ці сильні сторони значно підсилять завершення реформи децентралізації влади в Україні, що сприятиме зростанню бюджетної спроможності громад, збільшенню їх інвестиційної складової, а також реалізація та фінансування заходів і проектів державних цільових програм та бюджетних програм в галузі охорони здоров'я і освіти, залучення грантових коштів на реалізацію проектів регіонального розвитку.

Розвиток зовнішньо-економічних зв'язків та зростання внутрішнього споживчого попиту в Україні буде сприяти розвитку і нарощуванню авіаційного потенціалу області, зокрема розвитку унікального закладу вищої освіти, єдиного в Україні, який здійснює підготовку пілотів цивільної авіації, диспетчерів управління повітряним рухом, - Льотної Академії Національного авіаційного університету України.

Однією з переваг області є наявність унікальних об'єктів природно-рекреаційного значення, об'єктів туризму та широкорозвиненої мережі закладів культури і мистецтва із високим рівнем надання культурно-дозвіллевих послуг, що посилюється зростанням популярності серед населення України та іноземних туристів сільського зеленого туризму, об'єктів культурної і архітектурної спадщини. Залучення грантових коштів на реалізацію проектів регіонального розвитку, фінансування заходів і проектів державних цільових програм та бюджетних програм дасть можливість прискорити розвиток туристичної сфери, що може слугувати джерелом доходів місцевих бюджетів та збільшення зайнятості в громадах.

Виклики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей).

Покращення інвестиційного клімату та бізнес-клімату в Україні, реалізація та фінансування заходів і проектів державних цільових програм та бюджетних програм, таких як "Розвиток автомобільних доріг України" та залучення грантових коштів на реалізацію проектів регіонального розвитку сприятиме приведенню у належний технічний стан значної більшості об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури та створенню додаткових можливостей у розвитку сільської місцевості та області в цілому.

Зростання попиту на сільськогосподарську продукцію та продовольство на зовнішніх і внутрішніх ринках стимулюватиме товаро-виробників до нарощування потенціалу і підвищення конкуренто-спроможності продукції і товарів та позитивно вплинуть на зменшення сировинної спрямованості експорту сільськогосподарської продукції.

Розширення зовнішньо-економічних зв'язків із партнерами іноземних країн, надання державної підтримки для вітчизняних товаровиробників, у тому числі через відшкодування суб'єктам господарської діяльності частини вартості сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, відсотків за користування банківськими кредитними ресурсами, підтримку фермерських господарств сприятиме зменшенню негативних тенденцій у машинобудуванні.

Реалізація та фінансування заходів і проектів державних цільових програм та бюджетних програм, таких як "Питна вода України" та інших програм в галузі охорони навколишнього природного середовища можуть дати можливість покращити забезпеченість населених пунктів місцевими водними ресурсами, знизити рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та вирішити ряд екологічних проблем області.

Децентралізація влади, зростання бюджетної спроможності громад можуть стати вагомим інструментом впливу на подолання низки слабких сторін області, серед яких: неналежний технічний стан більшості об'єктів дорожньої та соціальної інфраструктури в сільській місцевості, значний ступінь зносу об'єктів інфраструктури у галузі житлово-комунального господарства. Крім цього, розширення заходів щодо стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, зростання популярності сільського зеленого туризму, об'єктів культурної і архітектурної спадщини серед населення України та іноземних туристів сприятиме розширенню туристичної інфраструктури (готелів, мотелів, баз і зон відпочинку, об'єктів придорожнього сервісу тощо), зменшенню рівню

трансфертів з державного бюджету та зростанню доходів значної частини населення.

Ризики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз).

Зниження конкурентоспроможності продукції і товарів місцевих товаровиробників на зовнішніх ринках через неспроможність модернізувати виробництво, складна демографічна ситуація, відтік молоді та кваліфікованих кадрів за межі області і України а також високі процентні ставки за користування банківськими кредитами для суб'єктів малого і середнього бізнесу можуть посилити негативні тенденції у машинобудуванні та зберегти сировинну спрямованість експорту сільськогосподарської продукції.

Неврегульованість на державному рівні питань із будівництвом нової уранової шахти та виведенням із експлуатації Інгульської і Смолінської шахт, які розташовані на території області, збереже монопрофільність економіки регіону та диспропорції між районами і містами за рівнем урбанізації та економічного розвитку, призведе до зростання рівня трансфертів з державного бюджету та збільшення техногенного навантаження на навколишнє природне середовище. Крім цього, екологічні проблеми можуть бути загострені через неналежний технічний стан автомобільних доріг міжнародного та національного значення на території області та в сусідніх областях.

Обмеження фінансування державних програм соціального захисту населення, пенсійного забезпечення створює ризик для подальшого зменшення рівня доходів значної частини населення, що ускладнює демографічну ситуацію та стимулює відтік кваліфікованих інженерно-технічних кадрів, працівників робітничих професій за межі області і України.

Призупинення або уповільнення процесу децентралізації влади в Україні унеможлиблює підвищення фінансової спроможності територіальних громад та збільшення їх інвестиційної складової, що, зі свого боку, призведе до погіршення стану об'єктів дорожньої та соціальної інфраструктури населених пунктів, збереженню диспропорцій у розвитку територій та адміністративно-територіальних одиниць області.

Обґрунтування вибору сценарію розвитку області.

Розвиток області може відбуватись за одним із трьох сценаріїв:

1) інерційний, або трендовий: усе в зовнішньому оточенні "йде, як сьогодні", зовнішні можливості та загрози, що виникають, взаємокомпенсуються;

2) реалістичний: наявні можливості і конкурентні переваги використовуються більш ефективно, проте зовнішні загрози і багато внутрішніх проблем стримують позитивні зміни незважаючи на зусилля з упровадження Стратегії-2027;

3) оптимістичний: демонструє позитивну динаміку, яка буде можлива за умови успішної реалізації Стратегії-2027, докладання зусиль "з середини системи" або через вдалий збіг обставин і підтримку сильних сторін регіону зовнішніми можливостями.

Враховуючи складну демографічну ситуацію, базуючись на результатах аналізу стану соціально-економічного розвитку в області, а також прогнозах макроекономічних впливів, можна припустити, що не виключається "інерційний" сценарій розвитку області.

Найбільш імовірним є **реалістичний сценарій розвитку області**. Підставою формування такого сценарію є деякі обмеження на припущення оптимістичного сценарію.

Базові припущення.

Геополітичний рівень.

Україна продовжує залишатися асоційованим членом ЄС, отримує кошти фондів ЄС для розбудови інфраструктури;

військовий конфлікт на Сході України продовжується.

Національний рівень.

Національне законодавство синхронізується із законодавством ЄС повільними темпами;

реформа адміністративно-територіального устрою, податкова, бюджетна та інші реформи впроваджуються некомплексно і несистемно, зі значним уповільненням;

інвестиційний клімат поступово змінюється на краще, однак, інтерес до України з боку міжнародних інвесторів зростає незначно.

Регіональний рівень.

Економіка.

Обсяг капітальних інвестицій в реальний сектор економіки незначно зростає;

інвестиційна привабливість області зростає повільно, як і зацікавленість з боку міжнародних інвесторів;

вихід економіки з "тіні", зокрема, у малому і середньому підприємстві на державному рівні стимулюється недостатньо;

до області надходять прогнозовані кошти для реалізації проектів регіонального розвитку з Державного фонду регіонального розвитку.

Соціальна сфера.

Демографічна ситуація змінюється в рамках прогнозої;

соціальна інфраструктура і соціальні послуги покращуються повільно в межах доступних фінансових ресурсів;

доходи населення зростають недостатньо;

потреба роботодавців у висококваліфікованих інженерних і робітничих кадрах не задовольняється повною мірою.

При обґрунтуванні вибору сценарію області акцентовано увагу на таких аспектах як:

тенденції демографічних процесів та поліпшення демографічної ситуації відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку у Кіровоградській області;

забезпечення регіону трудовими ресурсами для потреб ринку праці та поліпшення формування трудового потенціалу відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку у Кіровоградській області;

поліпшення екологічної ситуації у питанні водних ресурсів та покращення ситуації з управління твердими побутовими відходами відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку Кіровоградської області.

Завдяки злагодженим зусиллям усіх заінтересованих сторін, у першу чергу органів влади різних рівнів, буде забезпечено:

належна організаційна робота та управління впровадженням Стратегії-2027, що включатиме створення ефективних та прозорих механізмів відбору, моніторинг проектів регіонального розвитку Плану заходів з реалізації Стратегії-2027;

належне фінансування проектів Плану заходів з реалізації Стратегії-2027. Одних лише коштів місцевих бюджетів недостатньо для впровадження всіх стратегічних ініціатив, тому слід максимально використовувати можливості соціального партнерства та залучення ресурсів як з вітчизняних, так і з міжнародних джерел.

Таким чином, було обрано конфігурацію стратегічних і оперативних цілей, здатних у довгостроковій перспективі не лише підвищити якість життя мешканців області в умовах розвитку існуючих факторів впливу, але й запобігти окремим прогнозованим на сьогодні ризикам.

Х. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021-2027 РОКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Стратегії-2027. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Стратегії-2027, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України "Про стратегічну екологічну оцінку" встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля (ст. 17). Моніторинг може бути використаний для:

порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Стратегії-2027;

отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);

перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;

перевірки того, що Стратегія-2027 виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО.

Моніторинг базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів та аналізі досягнення запланованих результатів. Система запропонованих в Стратегії-2027 індикаторів включає еколого-економічні та екологічні індикатори.

Таблиця 12

Система індикаторів досягнення оперативних цілей Стратегії-2027

Оперативна ціль	Індикатори
1	2
1.1. Створення сприятливого клімату для залучення інвестицій	<p>темپ зростання обсягу капітальних інвестицій, %;</p> <p>темп зростання обсягу прямих іноземних інвестицій в області, %;</p> <p>мережа інфраструктури із супроводу інвестиційної діяльності, од.;</p> <p>кількість підготовлених інвестиційних проєктів, які пройшли конкурсний відбір на залучення коштів із різних джерел фінансування (державний, місцевий бюджети, у рамках програм ЄС, міжнародної технічної допомоги, тощо), од.;</p> <p>частка автомобільних доріг загального користування державного значення з твердим покриттям, %</p>
1.2. Розвиток підприємництва – ключ до економічного зростання регіону	<p>кількість суб'єктів малого і середнього підприємництва у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, од.;</p> <p>обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами малого і середнього підприємництва, у % порівняно з попереднім роком;</p> <p>кількість об'єктів інфраструктури із підтримки розвитку підприємництва в регіоні, од.;</p>
1.3. Розвиток існуючих та створення нових високотехнологічних виробництв з урахуванням засад смарт-спеціалізації	<p>обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн;</p> <p>частка реалізованої інноваційної промислової продукції, %;</p> <p>кількість підприємств, які функціонують у видах економічної діяльності смарт-спеціалізації в регіоні, одиниць;</p> <p>кількість впроваджених інноваційних технологічних процесів у промисловості, одиниць;</p> <p>частка виробництва експортної високотехнологічної продукції, %;</p> <p>кількість реалізованих інвестиційних проєктів з енергоефективності, одиниць;</p> <p>обсяги та темпи зростання виробництва електричної енергії з нетрадиційних відновлюваних джерел енергії, кВт. год та %;</p> <p>частка відновлюваних джерел енергії у структурі споживання паливноенергетичних ресурсів області, %</p>
1.4. Розвиток ІТ-технологій та інновацій і впровадження їх у виробництво	<p>кількість промислових підприємств, що впроваджують інновації, од.</p> <p>частка підприємств, які реалізують інноваційні проєкти, %;</p> <p>кількість освоєних нових видів продукції у промисловості, одиниць;</p> <p>кількість організацій, які виконують наукові і науково-технічні роботи, одиниць;</p> <p>кількість створених галузевих інноваційних чи креативних кластерів, індустріальних чи науково-технологічних парків, хабів, одиниць;</p>
2.1. Якісна освіта для всіх	<p>рівень охоплення закладами дошкільної освіти дітей віком 3-5 років, у % до загальної кількості дітей такого віку;</p>

1	2
	<p>рівень забезпечення ЗОШ підключенням до швидкісного Інтернету, %</p> <p>частка сільських денних загальноосвітніх навчальних закладів, що мають доступ до Інтернету, %;</p> <p>кількість дітей з особливими освітніми потребами, охоплених інклюзивним навчанням, % до загальної кількості дітей, які того потребують;</p> <p>питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою у ЗОШ, % до загальної кількості дітей шкільного віку;</p> <p>частка випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які були працевлаштовані за професією, набутою під час навчання, %;</p> <p>частка випускників шкіл, що обирають професійну (професійно-технічну та фахову передвищу) освіту після школи, %;</p> <p>кількість випускників вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації, % до загальної кількості населення у віці 25-70 років</p>
2.2. Міцне здоров'я – шлях до стабілізації демографічної ситуації	<p>кількість народжених на 1 тис. осіб наявного населення, осіб;</p> <p>середня очікувана тривалість життя, років;</p> <p>забезпеченість населення лікарями у розрахунку на 10 тис. населення, осіб;</p> <p>рівень залучення до регулярних занять фізичною культурою і спортом дітей та підлітків, у % від загальної кількості учнівської та студентської молоді області</p>
2.3. Створення умов для підвищення добробуту населення	<p>рівень охоплення соціальним обслуговуванням громадян, що перебувають у складних життєвих обставинах, %;</p> <p>рівень охоплення сімейними формами виховання дітей, які протягом року набули статусу дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, %;</p> <p>рівень охоплення послугами оздоровлення та відпочинку дітей, % від загальної чисельності дітей пільгових категорій</p> <p>забезпеченість реабілітаційними заходами осіб, % від загальної кількості які їх потребують;</p> <p>забезпеченість технічними засобами реабілітації осіб, % від загальної кількості які їх потребують;</p> <p>проведено тематичні заходи щодо підтримки розвитку фестивального та конкурсного руху у регіоні, од.;</p> <p>проведено культурні заходи Всеукраїнського рівня в регіоні, од</p>
3.1. Впровадження інструментів ефективного адміністративного менеджменту	<p>питома вага адміністративних послуг, які надаються в електронному вигляді, %;</p> <p>кількість укладених договорів про співробітництво територіальних громад у формі реалізації спільних проектів на території Кіровоградської області, од.;</p> <p>питома вага реалізованих проектів регіонального розвитку на умовах договорів про співробітництво територіальних громад відповідно до Закону України "Про співробітництво територіальних громад", % від загальної кількості укладених договорів про співробітництво територіальних громад;</p> <p>рівень забезпеченості актуальною містобудівною документацією відповідного рівня:</p> <p>схемами планування об'єднаних територіальних громад, %</p> <p>генеральними планами, %</p> <p>планами зонування територій населених пунктів, %</p>
3.2. Стимулювання економічної активності, насамперед в перспективних	<p>частка сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у загальній площі сільськогосподарських угідь України, %;</p>

1	2
для відповідних територій сферах господарської діяльності	індекс виробництва сільськогосподарської продукції, % до попереднього року; індекс виробництва харчових продуктів, % до попереднього року; кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, од.; рівень прибутковості сільськогосподарських товаровиробників, %; питома вага електроенергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, у загальному обсязі виробленої електроенергії, %.
3.3. Розвиток логістичної та соціально-побутової інфраструктури територій	кількість закладів побутового обслуговування населення, од.; забезпеченість населення закладами культури на 100 осіб населення, од.; рівень охоплення населення Інтернет-послугами, абонентів на 100 жителів, %; протяжність нових та реконструйованих мереж водопостачання та водовідведення в населених пунктах, км; кількість укладених еско-договорів, од.; кількість закладів, під'єднаних до системи енергоменеджменту, од.; обсяг прийнятого в експлуатацію житла у розрахунку на 10 тис. населення, кв.м; кількість створених об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, од.; кількість введеного в експлуатацію та функціонуючих об'єктів мережі місцевих пожежно-рятувальних підрозділів, од.; кількість обладнаних системами протипожежного захисту, пристроями блискавкозахисту та оброблених вогнезахисними матеріалами дерев'яних конструкцій, од.; обсяг коштів на створення та накопичення регіонального та місцевих матеріальних резервів, тис. грн.; обсяг коштів на створення, використання, утримання та реконструкцію фонду захисних споруд, тис. грн.
4.1. Розвиток екомережі та збереження біорізноманіття	питома вага площі природно-заповідного фонду, % до площі адміністративно-територіальної одиниці; питома вага об'єктів природно-заповідного фонду, межі яких винесені у натуру, % до їх загальної площі; питома вага площі лісів, % до площі адміністративно-територіальної одиниці
4.2. Зменшення екологічного навантаження на довкілля	питома вага утилізованих відходів, % загальної кількості утворених відходів; частка скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти, % у загальному обсязі скидів; площа лісорозведення, % до площі адміністративно-територіальної одиниці; кількість введених в експлуатацію модернізованих каналізаційних очисних споруд, од.

XI. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ

1. За підсумками СЕО підготовлено "Звіт стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки" щодо якого організовано інформування та обговорення громадськості регіону.

2. Стратегія розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки загалом враховує принцип екологічної збалансованості (сталого розвитку) Кіровоградської області та зорієнтована на зниження антропогенного впливу на довкілля. В структурі стратегічних і оперативних цілей і завдань є окрема стратегічна ціль 4."Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" ("Регіон з безпечним довкіллям"), яка включає дві оперативні цілі і 9 оперативних завдань, які за умов їх планомірної реалізації, забезпечуватимуть дбайливе використання ресурсів, зберігання і поліпшення екологічного стану.

3. Стратегічні та оперативні цілі Стратегії-2027 відповідають принципам, пріоритетам, стратегічним цілям та завданням Державної регіональної політики України та достатньо добре узгоджуються з національними стратегічними екологічними цілями.

4. Аналіз трендів стану довкілля області вказує на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, певну стабілізацію водоспоживання та водовідведення, надзвичайно високий рівень господарського освоєння земель, приблизно постійний рівень утворення та утилізації відходів, а також зростання загальних обсягів накопичених відходів I-IV класів небезпеки. Відсоток заповідності області становить 4,1%.

5. Основними екологічними проблемами області є забруднення атмосферного повітря, водних об'єктів і питної води, застарілі системи водопостачання і водовідведення, підтоплення земель і населених пунктів регіону, проблема поводження з промисловими та побутовими відходами, проблеми природно-заповідного фонду і біорізноманіття.

6. Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля області визначаються законами України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону атмосферного повітря", "Про стратегічну екологічну оцінку", "Про оцінку впливу на довкілля", "Про відходи", "Про інвестиційну діяльність", Водним кодексом України, Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року (проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 та адаптовані з урахуванням специфіки розвитку України, викладені у Національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна"), Указом Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" .

7. Реалізація Стратегії – 2027 з великою долею вірогідності не повинна призвести до появи нових негативних впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, але за умови пріоритетного фінансування реалізації всіх оперативних завдань стратегічної цілі 4."Збереження екосистем та поліпшення екологічної інфраструктури" ("Регіон з безпечним довкіллям").

8. Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

9. Реалізація багатьох оперативних цілей Стратегії-2027 має призвести до покращення екологічної ситуації в регіоні.

10. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Стратегії-2027 є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Стратегія-2027. Система запропонованих в Стратегії-2027 індикаторів включає еколого-економічні та екологічні індикатори. Кількість екологічних індикаторів можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані.
